

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1041.

CHICAGO, ILL., 25. AVGUSTA, (AUGUST 25,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Upor Indijancev v Boliviji.
Pionirji ameriške industrije izginjajo.
Sovjetske eksekucije.
Čemu bombašev nikoli ne izslede?
Po sedmih letih — justični umor.
Kje so "prijatelji" premogarjev?
Moji vtisi (Anton Kristan).
Iz Chicaga do Radovljice.
Rev. Zakrajskov jubilej.
Lita dobi \$825,000.
Industrializacija Brazilije napreduje.
Kdo ruši dom v Nemčiji?

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Stavkovna situacija v Pennsylvaniji.
Priprave za konferenco JSZ. v Barbertonu.

Pevski zbor "Sava" v Chicagu.
V nedeljo 28. avg. soc. piknik v Riverview.
Zastopnikom in agitatorjem.
Slovenski delavski dom v Collinwoodu.
Prihodnja seja kluba št. 1 JSZ.
Na Labor Day v Blaine na zbor JSZ.
Listu v podporo.
Agitatorji na delu.

RAZNO.

Divji plameni (Tone Seliškar).
Razglas župana občine Trioglove (I. Vuk).
Vščipci.
Tretja razstava Peruškovih slik med Slovenci.
Drama "Poročna noč" bo vprizorjena na čikaškem odru.
Mati upravnika Proletarca umrla.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates: United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign-Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

SOCIALISTIČNI PIKNIK

— v nedeljo 28. avgusta v —

RIVERVIEW

North Western Ave., blizu Belmont in Roscoe St., Chicago, Ill.

GOVORI,

IGRE,

PLES.

Vstopnina 30c.

Otroci pod 12. letom vstopnine prosti.

JOHN STERŽINAR

WILLOW SPRINGS, ILL.

naznanja slovenskemu občinstvu v Chicagu in okolici, da bo imel na

LABOR DAY 5. SEPTEMBRA 1927

— slavnostno —

OTVORITEV SVOJEGA VELIKEGA PIKNIŠKEGA VRTA,

na katero vabi k veliki udeležbi vse čikaške in okoliške Slovence. Postrežba bo v vseh ozirih izvrstna; servirana bo na ražnju pečena prašičevina brezplačno.

Vzemite Joliet karo do RED GATE STOP. Ta postaja je že na Steržinarjevem posestvu, in od tu imate samo še nekaj korakov, pa ste na njegovem prijaznem vrtu.

POZOR!

DVE NOVI KNJIGI.

POZOR!

“OIL”, najboljša Upton Sinclairjeva novela. Obsega 521 strani, cena trdo vezani

\$2.50

“AMERICAN COMMUNISM”, spisal James Oneal, urednik New Leaderja. Avtor opisuje v tej knjigi zgodovino ameriškega komunističnega gibanja, njegov program; delo “Trade-Union Educational League” v strokovnih unijah; njihovo taktiko, metode itd. Ako hočete biti v vsem tem dobro poučeni, kar je posebna dolžnost vsakega socialista, si naročite to knjigo. Cena trdo vezani

\$1.50

Kdor naroči te obe knjigi, dobi po vrhu knjigo “Yerney's Justice”. Kdor pošlje dva celoletna nova naročnika na Proletarca, dobi za nagrado knjigo “Oil”. Poslužite se izredne prilike!

Naročilo pošljite: Proletarec, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1041.

CHICAGO, ILL., 25. AVGUSTA, (AUGUST 25,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

UPOR INDIJANCEV V BOLIVIJI.

Bolivija je južnoameriška republika. Razprostira se ob zapadni strani kontinenta, a do morja ne sega, ker ga ji zapirata republiki Čile in Peru. Obsega 514,155 kvadratnih milj, in ima okrog tri milijone prebivalcev. Njeno glavno mesto je La Paz (107,000 prebivalcev).

Bolivija je v primeri z Brazilijo in Argentino majhna, a je tolikšna, kot Nemčija, Francija in Italija skupaj. Prej navedeno število prebivalstva dokazuje, da je zelo redko obljudena — najmanj izmed vseh južnoameriških republik. Občevalni jezik je španski, vera katoliška. Prebivalstvo mest je španskega pokolenja, podeželsko tvorijo Indijanci in mestizi. Prvih je deset, drugih devetdeset odstotkov. Prvi gospodarijo, drugi tlačanijo.

Bolivijski Indijanci so nekoč imeli precej visoko kulturo. Prišli so Španci in osvojili njihovo deželo. S časoma so osvojili tudi njih, in jih zaslužnjili. Gospodar živi v mestu. Indijanec mu obdeluje zemljo, ali koplje rudo. Velikanska posestva, ki so obdelovana zelo primitivno, so last meščanov v La Pazu in drugih mestih. Posebni varuhi skrbe, da Indijanci ne "lenarijo". Tirajo jih k delu z biči in drugimi nasilnimi sredstvi. Gospodar spravi pridelek, oziroma vsoto ki jo strži, Indijancu pusti toliko, da mu zadostuje za suženjsko življenje.

Taka je "ljudovlada" Bolivija.

Pred dobrim tednom so prišle v svet prve vesti o velikem uporu Indijancev, ki hočejo zemljo in svobodo. Svoboda zanje pomeni — nič več udarcev, nič več pobijanja. In zemlja — več pridelkov njim, manj gospodarjem. Njihove potrebsčine so majhne, a ker čutijo bolečine in glad, in ker imajo tega preveč, so se uprli. Devetdeset odstotkov proti desetim.

Naravno, tudi za ta upor so naprtili krivdo ruskim boljševikom in ruskim agentom. To danes pomaga! Ko hitro je zraven "ruski agent", pa je stvar ob simpatije "javnega mnenja". Ruski boljševiki gospodarijo v Rusiji od jeseni l. 1917. Upori, kakršen se je dogodil sedaj v Boliviji, so se dogajali tudi prej. Ruski agentje torej niso vzrok, in če ne bi bilo drugega, bi upora v Boliviji nikoli ne bilo.

Vzrok revolucije Indijancev v Boliviji je tlaka. Indijanec je last gospodarja, ki živi v mestu. Indijanec je torej njegov suženj, in ima ga zato, da mu tlačani na njegovem posestvu. Tlačaniti je njegova edina pravica.

Bolivija je vzlic svojim bogatim naravnim zakladom in velikim pokrajinam rodovitne zemlje v splošnem ekonomsko primitivna dežela. Gospodarji v mestih žive v izobilju, v katerem se pogublajo v degeneraciji; tlačani žive v mizeriji. Dežela v celoti je na škodi. Ker gospodar hoče ostati gospodar, in ker hoče, da ostane razmerje med njim in tlačanom nespremenjeno, je poslal na Indijance svoje izvežbane čete. Gospodar ima topove, aeroplane, strupene pline, strojne puške in druge morilne priprave. Indijanec ima samo srd, ker je trpljenja preveč, puško pa le tu in tam kateri. Vzlic temu se je uprl in organiziral armado broječo 40,000 mož, s katero je hotel osvojiti glavno mesto gospodarjev. Cilja še ni dosegel, ker je slabo organiziran, ker ima slabše orožje, in ker je neveden. Šole nima nikake. Vendar pa so gospodarji v strahu. Njih je malo, eden proti devetim. Morda pride dan, ko bo teh devet, ki so proti enemu, pomelo z desetimi odstotki, ki gospodarijo nad Bolivijo, kakor so l. 1804 črnici na Haitiju pomeli s svojimi. Dolgo so se upirali, jih končno premagali, in poklali večino belopoltnega prebivalstva. Toda namesto prejšnjih so nastali novi gospodarji.

Indijanci v Boliviji nočejo sužnosti. Upirajo se sedanjim gospodarjem, in prej ali slej jih bodo porazili in morda iztrebili. V teku nekaj let bodo nastali novi, razun, ako se nauče zgraditi državo s socialistično ekonomsko uredbo. To pa zahteva ljudstvo, ki zna socialno misliti in delati. Takih ljudi je malo. Uporov proti tiraniji je bilo brez števila, uspešnih in neuspešnih. A namesto poražene je nastala navadno nova tiranija, novi gospodarji, in novo suženjstvo. Vzlic temu so bili vsi ti upori v enem ali drugem oziru stopnje naprej v evoluciji človeka. Koraki so bili težki, in razdalja je majhna. Moral jo je prehoditi, o dokončal je še ni, kajti Bolivija ni edini kraj, kjer vlada sila gospodarja nad sužnjem-delavcem.

Pionirji ameriške trustjani- zirane industrije izginjajo.

Pokojni Elbert H. Gary je bil razglašan za pionirja v ameriški industriji. Bil je vodilna moč pri gradnji jeklarskega trusta; "prihranil" si je okrog petdeset milijonov dolarjev; ko je umrl, so poročali, da ne vedo natančno, koliko znaša njegova imovina — morda pet morda sto milijonov, najbrž pa okrog petdeset milijonov. To je postransko. Dejstvo je, da je bil "sodnik" Gary resnična sila v razvoju ameriške jeklar-ske korporacije; bil je sposoben administrator, največja njegova sposobnost pa se je izražala v njegovem sovraštvu do delavske organizacije. Znal jo je spretno odbijati, in kjer je nastala, jo je s svojimi agenti iztrebil, ali jo spravil v kaos, ali pa jo je, če je prišlo do boja, porazil (npr. stavko l. 1919). Trust, ki ga je pomagal zgraditi in ga vodil toliko let, bo sedaj funkcioniral brez njega. Izvolili bodo novega načelnika, ki pa ne bo mogel biti več to kar je bil Gary pred 20. leti, ker je trust dorastel preko moči posameznega "pionirja".

Dne 16. avgusta je umrl v Londonu čikaški kapitalist J. Ogden Armour, nekoč predsednik kompanije, ki tvori najjačji del klavniškega trusta. Armourjevo klavniško družbo je ustanovil oče pokojnega Ogdena, in v tem oziru je bil pionir. Toda ko je družba postala velika, je zrastle preko Armourjeve familije. Danes jo kontrolirajo drugi, in pionirjev več ne potrebuje.

Standard Oil Co. je v glavnem Rockefellerjevo delo. Bil je pionir, a zgrajena bi bila vseeno, ker bi jo ustanovil kak drug pionir. Stari Rockefeller je že dolgo neaktiven, igra golf in čaka smrti. Drugega opravila nima. Njegov sin je v trustu še aktiven, a vloga pionirja je v oljni industriji odigrana. Pravi gospodarji se lahko brez skrbi umaknejo v najskritejše kraje na svetu, in trust bo vseeno operiral ter koval dobiček. Vse opravljajo najeti ljudje. In najeti ljudje izročajo vsako leto enkrat ali dvakrat dobiček gospodarjem.

Henry Ford je bil pionir v avtomobilski industriji. Pridobil si je ogromno premoženje, ki mu vidoma raste. Velike tovarne so njegova privatna posest in njegovega sina. Če bi odšla oba na lov v Tibet, ali v Mezopotamijo, bi se obratu nič ne poznalo. Najeti ljudje skrbe, da ne zastane nobeno kolo, da se produkcija bolj in bolj dviga, mašinerija bolj in bolj spopolnue, in da profit narašča.

Dnevi pionirjev v ameriški industriji so šteti. Njihova bogastva prehajajo dedičem, ki niso nikoli delali, in se ne ukvarjajo s problemi industrij, v katerih imajo svoje deleže. Edina skrb, ki jo imajo, je, "kolikšen bo letos naš profit?" Delo izvršujejo najeti ljudje, katerih nit se vleče od glavnega ravnatelja pa navzdol

do zadnjega kurjača in obratno. Svojih gospodarjev večinoma ne poznajo, poznajo pa svojo nalogo, ki je zapopadena v pravilu, delajmo, da bo čimveč profita (za gospodarje).

Po sedmih letih Sacco-Van- zettijeve drame— justični umor.

Ameriški justici, posebno oni države Massachusetts, je torej zadoščeno. Sacco in Vanzetti sta bila dne 23. avgusta nekaj minut čez polnoč umorjena na električnem stolu, kakor je določil sodnik Thayer. Isti čas je bil poslan na električni stol tudi Portugalec Celestino Madeiros, kateri je trdil, da sta Sacco in Vanzetti nedolžna, kajti umor, radi katerega sta bila obsojena, so izvršili roparji, katerih tovariš je bil tudi Madeiros. Obsojen je bil radi nekega drugega zločina, in, z eksekucijo so odlagali radi njegove izpovedi v prilog Sacca in Vanzettija, kateri pa sodni organi niso hoteli verjeti.

V zadnjih par dneh pred 22. avgustom so prihajali apeli na ameriške oblasti iz vseh krajev sveta, vsi v prilog obsojencema. Ameriška delavska federacija, pisatelji, umetniki, kongresniki in senatorji, vse delavske organizacije, nešteti listi in stotisočeri posamezniki so pisмено in brzojavno prosili guvernerja Fullerja, in mnogi predsednika Coolidgea, da naj posreduje. Člani vrhovnega sodišča so bili bombardirani z apeli. Zagovornišvo je napelo vse sile, vse legalne vire, vsa pota ki mu jih omogoča procedura sodnega sistema, a vsi apeli, vsi koraki, vsi argumenti so bili zamanj.

Ameriško časopisje in "patriotične" organizacije so ustvarile vtis, da se bore za Sacca in Vanzettija največ ljudje, ki hočejo s svojim skrajnim radikalizmom, z bombami in z grožnjami prisiliti ameriške oblasti, da pomilosté dva roparska ubijalca samo zato, ker trdita, da sta radikalca. Sacco in Vanzetti sta tako postala žoga. Mogočna Amerika — pa da bi se udala — Moskvi!

Nikakor ne! Sacco in Vanzetti sta imela pravilno obravnavo — so rekli eni odločujoči krogi, drugi pa, to je stvar države Massachusetts! Ljudstvo po vsem svetu je prosilo, rotilo, ali ameriške "justice" ni omehčalo. Električni stol je bil dolgo pripravljen in je čakal. Razlil je v noči z dne 23. avgusta po Zedinjenih državah grd madež, tako grd, in tako umazano krvav, da ga ne bo nikoli mogoče izbrisati.

Na morišče sta bila poslana dva moža, katerima krivda za zločin ni bila nikoli dokazana. Umreti sta morala, ker "justica" ni imela poguma popraviti krivico in zmoto.

Sovjetske eksekucije.

Rusija je veliko provocirana. Kapitalistične vlade raznih dežel proti nji sistematično konspirirajo, in zadale so ji mnogo težkih, krutih udarcev. V svoji službi imajo cele čete tajnih agentov, ki delujejo noč in dan, da ji povzročijo čimveč škode in jo oropajo njenih revolucionarnih pridobitev.

Vse to je resnica. Nihče ne verjame trditvi angleškega ministra, ki je dejal, da njegova vlada ne vposluje špijonov. Vse vlade imajo špijone. Vposlujejo jih druga proti drugi; kar se tiče Rusije, je proti nji liga špijonov, ki je veliko bolj aktivna in učinkovitejša kot Liga narodov.

Dasi vse to priznamo, in dasi razumemo vznemirjenje, skozi katerega je šla Rusija v času, ko je bil na Poljskem umorjen ruski diplomat Voikoff, vzlic temu ne odobravamo sovjetskih eksekucij, ki so bile nedavno izvršene nad špijoni in konspiratorji v Rusiji; prijatelji Rusije jih morajo obsojati.

Kadar človek ubija človeka, pravimo, da deluje v njemu vrag. So izjeme, toda koljejo se zveri. Ubijanje kontrarevolucionarjev iz maščevalnih motivov, ki je bilo izvršeno na ukaz vodilnih krmarjev sovjetske Unije, navdaja človeka z obupom. Če prva delavska republika pade tako lahko v barbarizem, in posnema metode zločinskega carizma, so za napredek in za uresničenje socialističnih idealov zelo žalostni izgledi.

Sveta delavska stvar bi morala biti v nas dovolj močna, da bi premagala živalske nagnone naših davnih barbarskih prednikov, ki divjajo v naših srcih. Izdajstvo je grd zločin, a umori ga ne bodo odpravili.

Rusija je oslabilila roke tistih, ki ž njo simpatizirajo in ji hočejo pomagati.

Jemati življenja, to je vedno največji znak tiranije. Dati življenju vrednost življenja, — to je predpogoj za svobodo.

"Australian Worker".

Kdo "ruši" dom v Nemčiji? 35,000 razporok vsako leto.

Po vojni se je v Nemčiji marsikaj spremenilo. Meseca avgusta je bila izdana v Berlinu posebna statistika, nanašajoča se na življenje v družinah, iz katere je razvidno, da se v Nemčiji v povojni dobi povprečno vsako leto razbije 35,000 zakonov, ki se končajo z razporoko. Okrog 50% razporok ima za vzrok nezvestoba enega ali drugega zakonca, in vzroki ostalih 50% razporok so, pretepi, nedružljivost, pijačevanje, delomrznost moškega, ki s tem povzroča v družini bedo, nepremostljiva nesoglasja itd.

Večina razporok je med zakonci, ki so skupaj manj kot deset let. L. 1925 je poleg drugih tožilo za razporoko 1,682 zakoncev, ki so bili poročeni 25 let in več.

TONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

XXIII.

Zjutraj so ostali delavci doma. Vse delo je umrlo, delali so samo oni, ki so bili zaposleni v električnih centralah, pri jamskih črpalkah in pri varnostni straži. Nepopisen je občutek tega mrtvega miru, ki se naenkrat vlekne nad krajem, kjer je še ravno prej drvela oglušujoča vihra kladivov, krampov, strojev . . . Visoki dimniki stoje kakor stebri nekdanje minljivosti, celi vlaki, natovorjeni z rudo — stoje na odprtih tirih kakor okameneli reptili iz pradavnih dob. Eksplozije ne trgajo zemlje, motorji so onemeli visoko na etažah, iz reke sem ne doni pesem zabijačev in piloti štrle napol zabiti iz blata. Samo otroci se vesele te spremembe in kričeč se cijarijo na malih vagonih.

Rudarji so bili za nekaj časa preskrbljeni. Toda z denarjem bi izhajali komaj 14 dni. In kaj, če traja stavka dva meseca, tri — mogoče tudi pol leta? Nekaj jih je že odšlo na kmete. A vsi ne morejo — z družinami jih nihče ne mara.

Še isti dan je izdala vlada razglas in poziv, da naj se povrnejo rudarji na delo, zakaj le tedaj bi se pogajala z njimi.

Rudarji so ji odgovorili, da naj izpolni njihove zahteve, ki so upravičene, če hoče, da prično zopet delati. Vlada pa ni marala ničesar slišati o tem. Odgovorila jim je na ta način, da je poslala v rekvirje pijonirske polke svoje armade, ki so popravljali v rudnikih, kar se je rušilo, in oddelek vojaštva s strojnici, ki je zaprl vse dohode do rovov.

Ravnatelj Horwath, ki si je razkošno uredil svoj gradič, se je tisto jutro vzel s postelje in pogledal skozi okno. Lice se mu je razjasnilo, odprl je okno in se je zasmel.

— Torej vendar! Sedaj vas bom učil! Zadovoljno se je vlegel nazaj in si prižgal cigareto. Divji načrti so se mu dvigali pred očmi. Ko je zvedel za potek pogajanj med družbo in vlado, se je sicer malo stresel. Zbal se je za ravnateljski prestol, toda, ko je dobil obvestilo, da ostane vse osebje nespremenjeno, si je zadovoljno pomel roke in dejal:

— Gospodar je gospodar! Novega pa bom še lažje obvladal, zakaj ta se ne razume na take reči!

Ko je tako ležal in razmotrival načrte, ki jih bo predlagal vladi, da ukroti to sodrgo, se je včasih divjeveselo zarežal.

— Mene bi se radi znebili . . . !

Počasi se je oblekel in stopil v svojo pisar-

no. Pri vratih ga je že čakal paznik in se mu globoko priklonil.

— Ste napravili tako, kakor sem vam včeraj v naglici sporočil.

— Da, gospod ravnatelj, ostal sem doma — toda — —

— No?

— Ne vem zakaj ste mi zaukazali, da tudi jaz stavkam, ki še nikoli nisem?

— A, to vas skrbi? Kar stopite z menoj! Takoj vam pojasnim.

Šla sta v pisarno in ravnatelj se je veselo razpoloženo vrgel v naslanjač.

— Veste, Maček, zato, da ne bi pričeli ljudje sumiti, da z menoj držite. Hodite med nje, poslušajte in mi vsak dan poročajte o tem, kar bi važnega izvojali! Pa danes, kakšnih novic mi prinašate?

— Guzej je imel včeraj shod. Hujskal jih je, da se upro in je dejal nazadnje, da so pripravljani na vse. Če ne dosežejo zlepa — pa bodo morali rabiti silo.

— In rudarji?

— Rudarji so bili vsi za to. Mnogo jih je šlo že danes na kmete in veliko jih še te dni odide.

Pred vrati so zarožljale ostroge in major je planil v pisarno.

— Gospod ravnatelj — a, tako! je dejal potem tišje, ko je zagledal Mačka. Dobro jutro!

— Dobro jutro, gospod major! Maček, počakajte me v veži!

Ko je zaprl Maček vrata za seboj, je major znova poskočil in se na ves glas zasmeljal.

— Imenitne volje ste danes gospod major.

— Tudi vi boste, ko vam povem.

— Potem pa le! Radoveden sem!

Vsedel se je nasproti ravnatelja.

— Vsi rudarji v ostalih krajih so se že vrnili k delu. Železničarji ne bodo stavkali, ker ne morejo. Vsi so mobilizirani — in — mogoče dobim še danes ta ukaz v roke: vlada bo razpustila vse boljševiške stranke, njihovo premoženje in akte zaplenila, voditelje pa bo vtaknila v preiskovalni zapor — — — !

— Da je to res?

— Resnično! Saj pravim: mogoče dospe še danes ta ukaz! Toda najkasneje ponoči.

Ravnatelj je udaril v roke in vzkliknil satansko veselo.

— Ah, to je imenitno! Brez voditeljev jih bomo ukrotili kakor nič.

— Da, da!

Maček je stal zunaj pri vratih in prisluškoval in čul je še nadaljni razgovor:

— Ali mogoče tudi veste, kaj namerava Klinger s tistim poslopjem, ki ga je tako prenarobil?

— Prav nič ne vem o tem, je dejal major. Toda vse kaže, da bo nekak teater.

Ravnatelj je gledal srepro v tla in spregovoril potem z zvitim nasmeškom.

— Ali se še spominjate onega večera, ko nas je na tak razžaljiv način ozmerjal?

— O, tistega nikoli ne pozabim!

— In vse tiste boljševiške besede, ko je zagovarjal rudarje?

— Vsega se spominjam. Zelo nesramno je govoril.

— Kaj, ko bi ga na podlagi vsega tega ovdili kot sumljivega elementa — ?

— Dobro, dobro, še danes bom to napravil in s tem mu lahko tudi službo odpoveste. Vlada bo odpoved brezdvomno potrdila. To bi mu privoščil za tiste "osle", ki nam jih je metal v obraz.

— Izvrstno! Temu predrznemu vragu pokažem, kdo smo mi.

— Tako je! Toda sedaj moram iti. Nasvidenje!

— Nasvidenje! V soboto pridete, kaj ne?

— Da, seveda, ali pride Irena?

— Ne! Niki in Mara!

— Ah!

Maček je čakal. Toda Horwath se je zamislil v maščevanje, zakaj kadarkoli se je spomnil na Klingerja in Heleno je podivjal v svoji besnosti. Dolgo časa je stal pred vrati. Pa ko ga le ni poklical, je odšel. Samozavestno je hodil po cesti s svojo veliko novico. Zavil je v proletarski dom, kjer sta sedela v kotu gostilniške sobe Frece in natakara. Prisedel je in je naročil vina. Frece, ki je vedel za njegov ovaduški posel, se je ponorčeval:

— Kaj nisi šel na delo?

— Glej ga hudiča, se je togotil Maček. Kdaj pa je že bil boljševik stavkokaz?

— Ha, ti si boljševik? se je zarežal Frece. Kdaj pa si se zapisal k nam?

— Že od začetka sem pri vas. Kaj se delaš tako nevednega!

Frece ga je predobro poznal. Vedel je, da se rad razhudi, za to ga je še bolj dražil. Natakara ga je bodrila z očmi.

— Jih bomo sedaj, kaj?

— Zadnji čas je! Kdaj bomo udarili na te prasce?

Toda Frece se ni mogel več zdržati smeha. Zakrohotal se je na ves glas in udaril s pestjo po mizi.

— Lenčka, prinesi še pol litra.

— Kaj pa je tako smešnega pri tem, je menil Maček ponižno.

— No, ker se pripravlja prasce nad prasce! Ti prasce, kam pa si dal čekane — ? Hohoho!

Maček bi rad pogoltnil tudi to žalitev, pa se ni mogel ukrotiti. Vstal je od mize in stopil k vratom.

— Svinja! je zarohnel, s teboj ne bom sedel skupaj. Lenčka račun!

— Molči, prasce vohunsko, se je tudi Frece razjezil, kaj misliš, da smo slepi, da smo gluhi, da ne bi vedeli kaj si ti?

— Lažeš! Nikoli nisem nobenega ovadil. Povej, ali sem te že kdaj, ti, gobec umazani?

— O, tudi mene si že! Saj vem, saj se poznamo! Ritolizec! Glej, da se spraviš od tod. Tu ni prostora za take!

Tega ni mogel prenesti. Postavil se je v zelo uplivno pozo, izbočil prsi in pomenljivo zabrusil Freccetu v obraz.

— Ti boš mene podil iz gostilne? Ti? Ti? Jaz ne bom šel! Ti pa boš šel — še danes boš šel, ti in vsa druga rdeča banda, pa ne na solnce — ampak v luknjo.

(Dalje prihodnjč.)

MOJI VTISI.

Prihod in odhod. — Pri sodrugih v Chicagu. — Slovenska mladina. — Vprašanje jezika. — Delavsko novinarstvo.

Pozdravljena — Amerika!

Prišel sem poln pričakovanja. Odhajam zadovoljen. Nisem razočaran.

New York me je prvi "sprejel". Vsa bogatija novega sveta se je naenkrat postavila pred — greenhorna iz stare Evrope. Ogromni buildingi, velikanski promet sedemmilijonskega mesta ob delupustu, nenavadna trgovska reklama, nepregledne množice belih, rjavih in črnih, morje avtomobilov, avtoriteta policemana in cestnih naredb; moj termometer navdušenja je poskočil na najvišjo številko.

Izprehodi po oddaljenih delih tega vele mesta, pogled v ulice siromaštva in bede, poset v tovarne in delavnice, razgovori z delavci in inteligenti . . . in moj termometer je padel.

Chicago, Milwaukee, Cleveland, Detroit, Pittsburgh — termometer je že stal pod vplivom hladnega presojanja.

Odhajam. "Zbogom, Amerika!"

Pozdravljeni pa vsi oni, ki ste moj termometer držali dolgo v višini. Stiki z vami so povzročili, da so se v mojo dušo vklesali vtisi, neizbrisni, nepozabni. Stiki z vami so uravnotežili mojo notranjost. Kar sem izgubljal drugod, po spoznanju in opazovanju, nadomeščali ste vi, vsak po svoje. Vedé in nevedé. Pozdravljeni vsi, ki ste mi prišli s čemurkoli vstřic: z dobro besedo, s prijateljskim razgovorom ali gostoljubljem v vaši domačiji. Spoznal sem mnoge, ki jih ne bom pozabil.

Rad se bom spominjal dni, ki sem jih preživel na mojem prvem potovanju po Ameriki. Ni dne, ki bi ga mogel zaznamovati s črno piko v svojem koledarju!

Kdo more pozabiti prijetne ure, ki jih je prebil pri starosti socialnih demokratov Jožetu Zavertniku, ki je obdržal še ves svoj idealizem v zmago svet odrešujočega socializma! Razgovarjala sva se ure in ure, in zopet in zopet o početkih socialističnega dela v slovenskih krajih, ko je mladi Jože Zavertnik oral ledino z "Delavecem", prvim slovenskim socialističnim listom. Poslušal sem ure in ure o bojih, ki jih je vojskoval, in jih bojuje še danes že osiveli Jože Zavertnik kot glavni urednik edinega delavskega dnevnika med Slovenci-sploh, kajti ta je edini slovenski dnevnik, ki je last delavske organizacije . . . — In kako naj pozabi moja duša idealizem prijatelja s. Frank Zajca, ki teden za tednom daje kos sebe slo-

venskemu delavcu s "Proletarcem", ki mora postati nerazdružljiv tovariš slovenskega naseljenika v Ameriki?! Prijetne so bile ure, ko sva kramljala in debatirala o nebroj problemih, žal, bile so prekratke in prezgodaj so minile . . . In pogovori s Chas. Pogorelcem, ki vodi težavno organizacijsko delo z ljubeznijo, ki ji je težko najti primere. Ribničan je; tudi njegovi rojaki so šli po svetu in mnogemu je suha roba prinesla "i slave i blaga". V Zagrebu npr. so Ribničani v velikem priznanju. Tudi brat Chas. Pogorelca je tam trgovec. Zagrebška trgovska in obrtniška zbornica ima za predsednika ribniškega rojaka. Naš Charles ne bo s svojim delom zaslužil ne slave, ne blaga, pač pa zavest, da je vršil svoje delo za vzvišene cilje, za prospeh svojih bližnjih, za osvoboditev delavskega razreda izpod jarma, ki ga je okoval kapitalizem. In mladi naš Žagar, moj Tone, ki vodi gospodarstvo Proletarčevim! Naj ga spremljajo uspehi v njegovih naporih.

Vesel sem bil zlasti pri sejah, kajti tod sem mogel pogledati globlje v notranjost posameznikov. Seje so zame zelo hvaležen prostor za študij vrednosti posameznika.

Upravnik "Prosvete", Filip Godina, predseduje po navadi političnim sejam. Odločne so njegove besede. Kakor je v veseli družbi eden med prvimi, kamarad, da mu težko najdeš enakega, tako je poln dostojanstva, kadar predseduje sejam sodrugov, ki streme za enim in istim ciljem. Prepričan je, da je na pravi poti, in to ga vodi. Strast ga ne zapelje, četudi na političnih sestankih prerada zavlada strast ali fanatična vera v "svoj prav".

Predsednik Slovenske narodne podporne jednote predseduje glavnemu odboru. Doma je iz Prlekije. Mlad je zapustil očetovo kmetijo, kjer je bilo še dokaj sester in bratov. Široki svet ga je oblikoval in ga dnevno oblikuje . . . Mesto predsednika velike jednote ni moglo najti boljšega moža. Instinkt množice je res mnogokrat prav na mestu. S. Vincenc Cainkar je miren in hladen presojevalec. Težak je posel predsednika, ki naj vstreže vsem in vsakemu. Stoji na čelu. Vsak in vsi ga vidijo. Vsak in vsi ga opazujejo. Na čelu je jednote, ki ima veliko premoženje. Odgovornost nosi, zagovarjati mora korporacijo, ki jo vodi. Res je — organizacijsko vzeto — njegovo stališče nad vse težavno. Po zmislu njegove predsedniške službe bi moral biti vodnik in voditelj, inicijator in načelnik, prvi med enakimi, dejansko pa je predsednik SNPJ, po mrtvih črkah statuta in po dosedanji praksi v glavnem odboru enak med enakimi, kar se mi zdi precejšnja organizacijska napaka. Zdi se mi, da bo treba organizacijske posle v SNPJ, preurediti v intencijah modernega organizacijskega poslovanja. S. Vincenc Cainkar pa vrši kljub načelnim organizacijskim pogrškom svoje odlično mesto zelo taktno in pravilno usmerjeno.

Podpredsednika Vidriča sem imel priliko opazovati ko je nadomeščal predsednika Cainkarja na seji glavnega odbora v Chicagu in doma v Johnstownu, oziroma v Conemaughu, ko smo ga izvolili stoloravnateljem na predlog dovtipnega Franka Podboja. Naši Notranjci so krepki in žilavi ljudje, ki ne klonejo, ki kljubujejo vsemu, če treba. Prijatelj Vidrič je eden izmed njih.

Donald Lotricha opazovati pri predsedniškem delu je res pravi užitek. Mladina se zbira krog njega. Mladinsko društvo Pijonir, SNPJ., ima svoj delokrog v Chicagu. Donald Lotrich vodi seje tega društva, v katerem je slovenska ameriška mladina, z vso spret-

nostjo previdnega dirigenta. Njegovo stremljenje, da zbere v krogu SNPJ. vso mladino slovenskega pokolenja, je res vse pohvale vredno — le nekaj pomislekov in želja bi rad povedal, ki so mi po društveni seji dne 15. julija počele rojiti po glavi. Občevalni jezik "Pijonirja" je angleški. Naša v Ameriki rojena ali v najnežnejši starosti v Ameriko priseljena mladina govori najrajše angleško, kajti šola, stik na ulici s tovariši drugih narodnosti, vsa javnost sploh, nehoti vtisne mlademu bitju v srce angleščino kot dominujoči, kot edino pravi jezik, ki ga je treba govoriti. Velike so Zedinjene države in vse govore, morajo govoriti angleško. Kako neznamenit je jezik Slovenca, Čeha, Hrvat, Poljaka ali Srba. "Polak" je psovka, ki mlado dušo boli, in kdo se raje izogne skeleči psovki kot mlado, nežno stvorenje? Mladi v Ameriki rojeni Slovenci so zato raje že Amerikanci. Nekateri od njih hočejo celo pozabiti zemljo, ki je rodila njih očete in matere, in kot "pravi Amerikanci" nočejo imeti nikakršnih stikov s staro, ubogo domovino, ki jo ne poznajo, o kateri ne vedo, kako je lepa, kako je prijetna, in kako zasluži vso ljubezen svojih sinov in hčera, pa tudi vnukov in vnučinj.

Angleži so se preselili v Ameriko, ostali so Angleži in osvojili so celo svojemu narodu novo deželo. Nemci so prišli pred več stoletji v Pennsylvanijo v večjih množicah. In ob saškem neurju sedaj, ko se zbira za poplavljenice in ponesrečence, smo čitali v nemških ameriških listih o znatnih darovih prapravnukov in prapravnukinj potrebni domovini njihovih dedov. Težko je res malim naselbinam ohraniti celo, vso bitnost svoje narodnosti, kajti veliko morje praviloma pogoltne male otočice, vendar dandanes z ozirom na velike gospodarske krize, ki bodo nastale v dogledni dobi, postaja zlasti za naseljenike v Ameriki vprašanje bodočnosti prav aktualno in pereče. In tu pride in mora priti do veljave geslo: *Čim več jeztkov znaš, tem več velja!*

Mladi ameriški Slovenec, ki se je pri starših naučil slovensko, ki ga je pozneje mladinsko društvo izvežbalo, da zna res svoj materini jezik, se bo igraje ob potrebi naučil rusko in srbsko. Ameriška industrija bo v doglednem času našla najboljše trge za svoje industrijske izdelke v Rusiji, ki je ogromna — ki se razprostira od Jugoslavije do Tihega oceana. Njeno prebivalstvo šteje mnogo nad sto milijonov. Ali ne bo ameriška industrija raje uporabila za pionirska dela svojega razvoja v Rusiji tistih, ki bodo znali poleg angleščine še kak slovanski jezik?

Sodrug Donald Lotrich si je nadel prelepo nalogo, ker organizacija mladine je sama po sebi najhvaležnejša naloga; naj še da dosedanjemu okvirju vsebino: *nekoliko ljubezni do dežele njenih staršev in do slovenskega jezika, ki si ga naj naša mladina po močnostih ohrani v lastno korist.*

Rad sem bil v družbi delavskih novinarjev. Prijatelj Molek je sicer redkobeseden mož. Ne govori rad; bolj posluša in marsikak vsčipec se rodi v molčečemu možu takrat, ko drugi mislijo, češ, kaj pa ta samotar! S. Ivan Molek je tudi literat, ki ga moramo z vsem respektom oceniti.

Novinarjenje je obrt in ni — obrt. Mnogi mislijo, da se da novinarja napraviti in da ga je treba samo imenovati ter mu povedati: od zdaj boš hodil v redakcijo od 8. zjutraj in boš delal do 5. popoldne, opoldne pa imaš eno uro odmora. Stavec pa te bo cikal za gradivo, in ti moraš imeti pripravljene rokopise ali izrezke, da jih bo zopet postavil. Tako posmatrani novinarji so obrtniki. In obrtnik je lahko

mojster v svoji stroki. So pa nazori, da je novinarjenje več kot rokodelstvo, ker pravi novinar ne piše radi stavca, radi tega da napolni kolone, ampak radi čitateljev. Pravi novinar je vzgojitelj, je učitelj in vodnik.

Časopise, ki imajo namen in nalogo: *služiti denar lastnikom*, lahko pišejo novinarski rokodelci, kajti publika je zadovoljna z rokodelskim delom, to je s poročanjem *novic*: kdo je zmagal v rokoborbi, kdo je šampion pri žoganju, kdo je prvi pri golfu, kje in kako je gorelo, koga in kako so okradli, koga in kako so ubili, kakšno obleko je imela v gledališču žena milijonarja X, kako se je oblekla prijateljica tovarnarja B. itd. itd. Poročanje, da ugajajo poročila instinktom najširših množic, je rokodelska obrt, ker služi namenu kapitalističnega časnikevega gospodarja. So pa časopisi, ki jih pišejo novinarji zato, da povedo čitateljem tudi stvari, ki jih neradi berejo ali slišajo; so časopisi, ki služijo poduku, in ki služijo boju proti nazadnjaštvu, temi, senzaciji, korupciji. Taki novinarji niso rokodelci, ampak bojevnik, učeniki. Zanje ni osemurnega delavnika. Njih življenje je en sam delavnik. Delavski novinarji se vojskujejo za osemurnik, šesturnik itd. — sami pa imajo delavnik, ki ne pozna omejitve. Učitelj, vzgojitelj in voditelj ne omejujejo svojega dela v okvirje — ura zanje ne velja!

Novinarji pri Prosveti, pri edinem slovenskem čisto delavskem dnevniku, so učitelji in vzgojitelji, so vodniki in bojevnik. Uče nevedne in nezavedne, kje in kod vodi prava pot, vojskujejo se z reakcijo in temo. Vzvišen je program SNPJ. Dnevnik "Prosveta" je njegov glasnik. S. Molek je delavski novinar. Mlajši njegovi tovariši so zato v dobri šoli.

O vtisih v Ameriki naj pišem. Bil sem na seji poverjeništa JRZ. Predsedujoči s. Godina da besedo s. Chas. Pogorelcu. Stavka je, JRZ. ima poseben stavkovni fond, premogariji rabijo pomoči, treba organizirati pomožno akcijo. Predlaga, da se vsoto porabi v pomoč stavkarjem. Predsednik vpraša: Kdo podpira predlog? Vsi.

Ta dogodek imam vtisnjen v srcu. Ne radi vsote, ampak radi enodušnosti, pristrčne pripravljenosti. Ali pa: naj se posodi sodrugu, ki je poštenjak, in ki je izdelal šole, da si pomaga k eksistenci. Predlog se odobri soglasno. Ne bom pozabil načina pomoči, ki je bil vreden zlatih pomočnih src.

Sodrug Žagar pospravlja "Proletarčeve" prostore. Kaj bi pisal na dolgo: *tako so delali tisti, ki so imeli uspehe*. Če se danes socialisti po vsem svetu čudijo strnjenim vrstam dunajskih in avstrijskih nemških sodrugov, velja strmenje nad ogromnimi njihovimi uspehi možem, ki se niso plašili nobenega dela.

S. Frank S. Tavčar bi moral v C., da zasluži potrebne novce zase, odpelje pa se v A., da organizira predavanje; itd. itd.

Naj ne navajam več, dasi mi je duša polna. Končam naj, da ne bodo moji vtisi vzbudili napačnih "vtisov . . ."

Pozdravljena, Amerika!

In na svidenje ob prvi priliki!

Na ladji Leviathan 3. avgusta 1927.

Anton Kristan.

Socialistično časopisje je faktor, ki je kapitalizmu najnevarnejši. Socialistični tisk kaže nevednim masam gnilobo sistema, ki izkorišča ljudske množice, in kaže mu pot iz tega sistema v socialistični družabni red.

IZ CHICAGA DO RADOVLJICE.

John Olip.

(Nadaljevanje.)

Železnice.

Že prej sem omenjal evropske železnice. Naj tu dodam, da ima Švica okrog 4.000 milj železnic, kar za tako deželo ni malo. Skoro vse so elektrificirane, in kot take nudijo ne samo prijetno vožnjo, ampak so proste dima, proste "vodnih tenkov" in premogovih skladišč. Ni se mi zdelo čudno, da je Švica namesto starih parnih lokomotiv uvedla električne. Je napredna dežela, in v nji se za take reči ni treba ubijati toliko kot pa npr. za elektrifikacijo železniških prog v Chicagu in za čikaški "subway". Začudil pa sem se, ko sem videl, da tudi premagana, do vratu zadolžena in s tečajev vržena Avstrija noče zastati za nikomur. Vozimo se v Avstriji, po avstrijskih železnicah, in vlak vleče električna lokomotiva. Da, tudi Avstrija elektrificira svoje proge! Sediš, voziš se udobno, in noben prah, ne dim te ne moti. V Zedinjenih državah pa je tu in tam nekaj milj proge, po katerih vlečejo vlake električne lokomotive, pa se čudimo, kakor da smo svet z nova odkrili. Npr., predmestni vlaki v Chicagu na železnici Illinois Central, ali pa vlaki, ki jih goni električna sila na progi Chicago, Milwaukee & St. Paul v Montani.

Evropa je obljudena, si preko meje kakor hitro se premakneš, ima razne "valute", disorganizirano industrijo — a navsezadnje bo njena edina hiba le to, da ima preveč mej in morda tu in tam "preveč" ljudi. Amerika pa ima dolarje in bi lahko zgradila veliko večja čudesa kot pa Amerikanci mislijo da jih imajo. Namesto tega se rogamo ostalemu svetu, — češ, "mi smo mi". Tudi "kranjski" fantje smo včasih tako "reklji", in najbrž so tudi dandanašnji fantje "takega mnenja".

Vozimo se dalje. Opazujem ljudi ob progi in na postajah, in zdi se mi, da so kratke "jerhaste" hlače še bolj v "modi" in v rabi kakor pred 20. leti. Vidim tudi, da so avstrijski Nemci isti dobrodušni veseli ljudje, da se ne emerijo, pač pa so veseli, se smejejo in pojejo kadar utegnejo. Izgledajo zdravi in zadovoljni.

Kakšna razlika! V Parizu, glavnem mestu zmagovite Francije se pozna beda, in ljudje so slabo oblečeni, namreč slabo posebno za mesto kakor je Pariz. V Avstriji sicer tudi, ampak tu so snažnejši, lica so zdravo rdeča, in smeh je pošteno vesel. Zadovoljstva v Parizu nisem opazil, tukaj ga vidiš ob vseh progah in po vseh krajih.

Popoldne okrog 5. ure smo dospeli v Inomost in izstopili.

Mesto se ni nič spremenilo. Vse isto, kakor tedaj ko sem bil zadnjič tukaj, le uniforme so drugačne. Šla sva v hotel. Vprašal sem za sobo z banjo. "Da, dobite, stane 34 šilingov (85)," so mi odvrnili. Prepričal sem se, da so tudi cene drugačne. Zajezel sem kopelj, pa sem ostal in plačal. Z ženo sva šla nato večerjat (ne v hotel, ampak v neko gostilno). Ko vidim, da imajo golaš, ga naročim. Kako lep vonj je širil po sobi. Dobim in poskusim. Takoj pokličem natakarico, in ji naročim, "še eno porcijo!" Žal, vrnila se je in mi sporočila, da imajo samo še pol porcije. Zadovoljil sem se torej z eno in pol porcije. Spil sem tri kozarce piva, pojedel precej kruha, in ko vprašam

za račun, je bil tako majhen, da sem se skoraj sramoval plačati. Uvidel sem, da so se cene spremenile samo v hotelih za Amerikance.

Do tu sem povsod čul angleško govorico. V Inomostu ne več. Sprehajala sva se po mestu. Zares, interesantno, a ne toliko za naju kot za druge. Moški, ženske, otroci, večinoma s podkovanimi čevlji, golglavi, moški z jerhovimi dokolenkami, z golimi koleni, z od solnca ožganimi golimi vratovi, to so ljudje, ki jih srečujeva. Skoro vsi se ozirajo v naju, mnogi se obračajo in gledajo za nama. Jaz sem si sicer kupil palico že v Parizu, da bi izgledal bolj evropsko, pa tudi zato, ker je praktična. A vse skupaj nič ne pomaga. Tako se mi je zdelo v tem kraju, da nisem tukaj zato da bi jaz kaj videl, ampak zato, da se kažem. Odšel sem kmalu k počitku in sklenil, ker sem imel do odhoda dovolj časa, da v jutru poležim dalj kot običajno. To bi storil, a že zgodaj zjutraj me zbudi korakanje vojakov, ki so delali s svojimi podkovanimi čevlji težke zvoke. Poleg korakanja je motila nočni mir tudi trobenta. Torej še vedno ista Avstrija! Vojaki od zjutraj do večera. Vstanem in pogledam skozi okno. Vojaki korakajo. Niso več tiste ponosne avstrijske čete, obleka je slabša, a drugače vse isto. Opravil sem se in šel na prosto, četudi je bilo zgodaj.

Z ženo se zopet sprehajava. Opazil sem, da so Tirolci še ravno tako pobožni kakor so bili. Število duhovnov, ki jih srečavam, so mi dokaz. Tudi ljudem se pozna pobožnost. Duhovniki, ki sem jih videl, so večinoma mladi, rdečelični in dobro razpoloženi. Čemu ne, če pa jim gre "vse po sreči"! Policisti, ki jih vidiva po vogalih, so lepo oblečeni, vljudni in sami korenjaki.

Ob 10:20 zjutraj sva se odpeljala. Vozni listek sem kupil do Beljaka. Železnica je še vedno elektrificirana. Edino čemur se tisti, ki je navajen ameriškega načina na železnicah težko privadi, so piščalke in trompete železničarjev. Torej je vse, kakor je bilo. Postajanačelnik zapiska na piščalko, potem mu strojevodja odvrne na enak način, potem eden ki ima trombo, oziroma rog obešen na vratu, zatrobí, in vlak se začne pomikati. V megli je te vrste signalni sistem najbrž dober, drugače pa je ameriški morda precej boljši in tudi hitrejši. Voziva se ob cesti, ob vnožju gora, skozi kraje, po katerih sem nekoč "vandrav" in prošil po hišah kruha. Vse to sem, samoobsebi umevno, pojasnil ženi, ki ni Evropejka in je sedaj prvič tukaj. Popoldne ob 3. sva dospela v Schwarzach-St. Veit, kjer se je bilo treba presesti. Še dve uri je časa do vlaka, ki bo vozil dalje proti Beljaku. Odideva v vas v gostilno, kjer so nama dobro postregli z jedjo in pijačo za mal denar. Ob 5. sva se odpeljala dalje. Železnica ni več elektrificirana. Na tej progi se vozim prvič. Čul sem mnogokrat, kako lepi so ti kraji. Pripomniti moram, da so lepši, kot sem si jih predstavljal. Na severni strani se nudi posebno lep pogled na letovišče Bad Gastein, na južni pa v dolino. Že imena postaj pričajo, da so tod živeli nekoč Slovenci, oziroma še žive, a so germanizirani. Prva postaja na koroški strani je *Mallnitz*. Torej slovensko ime. Divna Koroška s svojim pogorjem, res si lepa! Zdi pa se mi, da je vse nekam zapuščeno. Na cesti pod nami je videti tu pa tam voz, avtomobilov nič. Le malo ljudi vstopa, oziroma izstopa iz vlaka. Zvečer ob 8. smo prišli v Beljak. Ker po tej uri ni več zveze z Jugoslavijo, poiščeva hotel. Za lepo sobo v prvem nadstropju sem plačal le šest šilingov (90c), v Inomostu za enako \$5. Po večerji sva šla po mestu, ki ni veliko, a jako zanimivo. Dasi živi tu mnogo Slovencev, se čuje samo nemška govorica. Dne 9. julija ob 8. zjutraj sva v

vlak z voznim listkom do Jesenic. V Rosenbachu sva se morala presesti. Na kolodvoru sem zapazil že jugoslovanski vozni red. V 20. minutah smo že v drugem vlakcu, ki je imel lokomotivo, en poštni voz ter vagon za potnike, ki nas je odpeljal skozi karavanski predor na Jesenice. Vožnja je vzela 17 minut.

Jugoslavija.

Tako smo torej v Jugoslaviji. Vlak — ali bolje, vagon, se ustavi. Vstopili so vanj uradniki, ki so pričeli z običajnim pregledovanjem prtljage. Njihove srbske uniforme in srbski jezik sta me motila, da nisem vedel, ali sem prišel na ljubo mi Gorenjsko, ali kam daleč dol v Macedonijo. S temi uradniki ni bilo dosti sitnosti. Za njimi so prišli drugi, ki vprašujejo za potne liste. Pokažem mu ga. Začudil sem se, ko ga ni niti pogledal, ampak ga vzel in spravil; enako ga je vzel drugim potnikom. Na vprašanje, kedaj ga dobim nazaj, mi je odgovoril, da pozneje, na kolodvoru. Torej izstopimo. V 20. minutah bo vlak vozil dalje proti Ljubljani. Treba je kupiti vozni listek do Radovljice. Jugoslovanskega denarja še nisem imel. Šel sem v restavracijo in izmenjal dolar, misleč, da bo to zadosti do Radovljice. Vpraševal sem, kje dobim nazaj potni list. Našel sem urad, kjer so mi v lepih, vljudnih besedah povedali, da moram plačati posebno takso, zame \$3, in za ženo \$3. Torej en moj račun je že unesel. Ker sem se nekoliko začudil, so mi pojasnili, da računajo vsakemu bivšemu jugoslovanskemu državljanu na njegov ameriški potni list \$3. Kaj sem hotel! Treba je plačati, toda kako? Imam le petdolarske bankovce, dinarjev samo za dolar, in pa nekaj v avstrijski valuti. Dam mu torej petdolarski bankovec, za 50c avstrijskega denarja in za 50c dinarjev, nakar mi prilpeji na potni list dve znamki ter mi ga vrne. Čas, ko bi imel vlak odpeljati, je že davno minul, toda vlak je še na postaji. Ko sem hotel kupiti vozni listek, mi pojasni en uradnik, da lahko v vlakcu plačam. Vlak, ki je imel sedaj kakih pet, šest voz, je bil natlačen. Odšel sem brez listka v II. razred. Preteklo je že uro časa, od kar smo prišli na Jesenice, a vlak še vedno čaka. "Ima vremena." Ko se končno odpeljemo, pride sprevodnik, kateremu pojasnim, da listka nimam in da mu plačam tukaj. Zahtevali je dvojno vožnjo. Torej treba plačati še enkrat toliko kot na postaji. Dinarjev nisem imel zadosti. Iz enega žepa sem srečno izvlekel dolar ter mu ga dal. S tem je bila vožnja plačana zame in za ženo v II. razredu do Radovljice, pa tudi sprevodniku je nekaj ostalo, da ga je lahko izpil čašo na moje ali pa na njegovo zdravje — kakor je pač hotel. Tri postaje — in nato smo v Radovljici. Ura je blizu 2. Torej, po mnogih letih zopet na domačih tleh! Morda, toda tujec med domačini . . .

Morda bo čitatelje zanimalo, koliko me je stala vožnja iz Cherbourga do Radovljice. Račun je sledeči:

Cherbourg-Pariz, III. razred	\$ 3.20
Pariz-Ženeva, II. razred	7.00
Ženeva-Montreux na parniku	1.70
Montreux-Lucern, III. razred	5.00
Lucern-Inomost, III. razred	5.00
Inomost-Beljak	2.75
Beljak-Jesenice35

Skupaj \$25.00

Proge, po katerih sem se vozil, kot ste razvideli iz opisa, niso direktne. Tu navedene cene so za eno osebo za vožnjo v brzovlakcu do Beljaka.

(Dalje prihodnjč.)

Kje so "prijatelji" premogarjev?

Kompanije importirajo skebe in tolovaje, da napadajo stavkarje. Stavkarji piketirajo. Razgrajči jih napadajo, nekateri streljajo. Šerif jih aretira (takih šerifov, ki bi aretirali skebske razgrajče, je malo). Tedaj pa začno kompanije v svojih listih vpiti, da je šerif nesposoben, da je pijanec, da daje potuho "nelojalnim" elementom, in da ga je treba odstaviti.

Ta ali ona kompanija se obrne do tega ali onega sodnika z naročilom: Izdaj prepoved proti stavkarjem. Sodnik uboga. Prepoved zabranjuje uniji kot celoti, in vsakemu posamezniku "vmešavanje v zadeve kompanije; prepoveduje oviranje obrata. Sodnik ni gladen, Lastnik kompanije tudi ne. Oba smatrala rudarja za stvor, katerega naloga je delati in ubogati. Če ne uboga, naj se mu naloži pokoro. Pokora je ječa, včasih udarci, zmerjanje pred sodnikom, in ponizanje.

Skeb ustrelji v množico stavkarjev in ubije 13-letnega dečka. Posreči se mu, da zbeži. Ujamejo ga, in mora pred sodišče. Kompanija mu da svoje odvetnike, in s tem je skeb zavarovan. On je hotel delati, in v tej svobodni deželi ima vsakdo pravico delati kjer hoče (če mu kompanija dovoli). Stavkarji so proti tej ameriški tradiciji, zato branijo tistim, ki bi radi svobodno delali, delo. Kaj naj stori ubogi stavkokaz, ki je v vedni nevarnosti pred napadi, vprašuje kompanijski advokat. Mora se braniti, in ker mu je življenje drago, strelja.

Dobro — nič se mu ne zgodi. Če bi stavkar ubil, istotako v silobranu, kakega stavkokaza ali razgrajča — ampak to že vemo.

Sedaj se je dogodilo še nekaj drugega. Pittsburgh Terminal Coal korporacija toži unijo premogarjev za milijon pet sto tisoč dolarjev odškodnine. Miljon in pol ni malo. V tožbi vključuje ves glavni odbor s sedežem v Indianapolisu, vse odbornike distriktne, in vse odbornike lokalne organizacije U.M.W. of A. Kompanija pravi, da ji unija s svojo stavko povzroča škodo, ker ji ovira obrat. Torej naj plača milijon in pol odškodnine, in škoda bo popravljena.

Kaj je storil sodnik? Naročil je toženim predstavnikom unije, naj se dne 25. avgusta zglasijo na sodišču, da pojasnijo, čemu so tako okrutni da delajo neprilike ubogi kompaniji.

Stavka premogarjev, dasi traja že od 1. aprila, in v nekaterih okrajih celo leto dni in več, vzbuja šele poslednje čase več pozornosti. Zaloge premoga so že zelo zmanjšane; kompanijam v unijskih okrožjih je žal profita, katerega letos ne bo. Trgovina in obrt v rudarskih okrožjih je prizadeta, in ker hoče živeti kakor vsaka stvar, je po svoje aktivna, da se stavko privede do zaključka. Pogajanja, kar jih je bilo dosedaj, so bila neuspešna. Nekateri politiki so skušali klaverno posredovati, a naleteli so od strani operatörjev na odločni "ne". Če pa bi imeli delavci v vrstah visokih političnih funkcionarjev več pravih prijateljev, tedaj bi bili v stanju s svojo močjo in odloki opozoriti javnost na mizerno stanje v revirjih, in znali bi najti pot, ki bi dovedla do poravnave. Toda tarnanje sedaj nič ne pomaga. Solidarnost premogarjev v boju je en pogoj, ki je danes potreben, drugi pa je, da ostalo ameriško delavstvo priskoči na pomoč svojim bratom gmotno in moralno.

IVAN VUK:

RAZGLAS ŽUPANA OBČINE TRIOGLOVE.

(Konec.)

Drugi dan, v nedeljo po rani maši, je župan Primož Cobel poiskal človeka, ki je pred cerkvijo sv. Martina, na prostornem trgu vsako nedeljo glasno čital različna oznanila in razglase, ki so se mu izročili s spremstvom desetice od različnih županov, trgovcev in drugih, ki kaj oznanujejo.

Človek je vzel "razglas", pogledal na župana, stisnil desetico, spuščeno mu v roko in pokimal z glavo. Nato se je ozrl po cerkvenem trgu, kjer so stali ljudje v gručah in se pogovarjali, se odkašljali, potresel s papirji in zakričal z debelim glasom, zahtevalo in važno:

"Oznanilo . . ."

Gruče so se zganile, razpustile in se zopet strnile v eno samo, ki je obstopila človeka s papirji v rokah.

Človek s papirji pa se je še enkrat ozrl po ljudeh in vnovič zakričal, nekoliko krajše, kakor prvič:

Postalo je vse tiho.

Človek s papirji se je še ozrl tako izpod čela, samo z očmi po ljudeh in jel čitati "oznanila" in "razglase" enakomerno in glasno. Tu je bilo oznanjeno o jajcih, kje se in po čem kupujejo posestva, odloki okrajnega glavarstva in sodnije, ki jih razglašajo za svojo občino ta ali oni župan obširne Šentmartinške fare. Med temi oznanili je prišel na vrsto tudi "razglas" trioglovskega župana.

Dasi je človek s papirji prečital razglas s tistim glasom, kakor vsa ostala oznanila, vendar se je Primožu Coblu zdelo, da ga je čital glasneje in da je ljudstvo bilo še bolj molčeče.

O razglasu župana občine Trioglove je govorila vsa fara. Tako je govorila, da je slišalo o njem celo okrajno glavarstvo.

Okrajno glavarstvo je pisalo na občinski urad občine Trioglove, naj se izjavi, kaj je s tistim "razglasom" župana Primoža Cobla in pouči župana o njegovih dolžnostih in pravicah.

Ko je prečital župan Primož Cobel to pisanje, se je vsedel za mizo in dolgo gledal na tiste črke, ki bi naj bile podpis okrajnega glavarja. Ko je obrnil oči od tistega podpisa, se je počesal za ušesi.

"Občinski urad — to sem jaz. In župan — to sem tudi jaz . . . Vidi se, da je gospodska oblast sama zoper sebe," je mrmral in se spomnil, da stoji nekje nekaj pisano o oblasti, ki je sama zoper sebe.

"Same sitnosti," je godrnjal. "Ugodiš občanom, se zameriš gospodi. Ugodiš gospodski, te snejo občani. Same neprilike." Jel je zopet čitati tisto pisanje.

"Kdo se je neki pritožil?"

"To vprašanje je mučilo župana.

"Rad bi zares vedel, ali so se samo nekateri ali vsi, kar jih je kmetov v vasi Trioglovi?"

Ali čimbolj je mislil, tem manj je vedel.

Zložil je pisanje in zahodil po sobi. Naposled se je ustavil pred omaro, jo odprl in njegova roka je segla v njo. Ko se je zopet prikazala, je držala steklenico žganjice. Potresla je tisto steklenico, da se je tekočina v nji, prozorna in čista, kakor gorska voda lahko zapanila. Ob stenah steklenice se zaplesale kroglice "pijanci" imenovane.

Primož Cobel je nagnil. Slišalo se je gohtanje. Ko si je glasno oddahnil, je roka postavila steklenico nazaj v omaro. Nato je vnovič zahodil po sobi. Tisto pisanje mu ni dalo pokoja.

"Kako mora biti tako učena gospoda sama zoper sebe in mene župana občine Trioglove ter pozivati občinski urad zoper mene?"

Tedaj pa, čakajoč na odgovor, se je nečesa spomnil. Vsedel se je za mizo. Njegov pogled je ostal nepremičen, kakor da ogleduje tisto "nekaj", če je pravo ali ne. Nato pa je vzel papir in pero.

"Občinski urad se izjavi," je rekel.

Pod žoltimi brki so se stisnile ustnice in začel je počasi pisati sledečo Poročilo:

Na tamuradni dopis z dne 2. aprila t. l. št. 315 glede izjave o "razglasu" razglašenem od tukajšnjega županstva v nedeljo 24. marca t. l. pri farni cerkvi sv. Martina, se sporoča, da je tukajšnje županstvo sklenilo na izredni seji dne 21. marca t. l. važno reč tičočo se občinskih zadev občine Trioglove in se je tukajšnje županstvo čutilo dolžno ta sklep javno razglasiti in to iz sledečih razlogov:

1.) Na občinski mapi se ne ve, kje je prava meja med vasjo Trioglova in vasjo Mačkovci. Po poročilu starih, verodostojnih ljudi se je dognala prava meja. S tem se je prišlo v okom različnim domačim preprirom v občini Trioglovi.

2.) Potrebno je bilo razglasiti sklep potem "Razglasa", ker je bila od njega odvisna poroka Antona Drapjaša, posestnika št. 7 vasi Trioglove z bogato nevesto, ki se je odločila vzeti imenovanega Drapjaša pod pogojem, ako je njegova hiša v vasi Trioglova. Gospodom pri okrajnem glavarstvu je gotovo znano, kako so ženske muhaste. (To je zapisal v oklepaju). Vsled tega se je moralo ugoditi prošnji občana Antona Drapjaša z ozirom na njegovo srečo in blagostanje. Kot občanu in davkoplačevalcu (to besedo je podčrtal) pa se je morala njegova prošnja uvaževati, ker je bila tudi v korist občine same, zakaj v občini Trioglovi je nedavkoplačevalcev itak preveč.

3.) Sklep županstva ni škodil nobenemu občanu na njegovem premoženju. Ako pa je za na domišljeni častli, se pa županstvo na to ne more ozirati, ker se še od domišljivosti ne plačujejo davki.

4.) Po mnenju županstva je pa slavnemu okrajnemu glavarstvu gotovo vseeno, ali gre meja tej ali oni vasi, ki so zvezane v eno politično občino tukaj ali tam, ker se s tem meja politične občine ne skrči niti ne raztegne.

Občinski urad je poučil župana občine Trioglove, kakor zahteva v svojem dopisu slavno okrajno glavarstvo, o njegovih dolžnostih in pravicah in našel, da se gospod župan teh svojih dolžnosti in pravic popolnoma zaveda. Ob enem se slavno okrajno glavarstvo uljudno naproša, da blagovoli podpisanemu občinskemu uradu naznaniti, kdo se je osmelil tožiti župana brez vednosti občinskega urada, da si občinski urad doličnega človeka ogleda.

Priloga se prepis sklepa izredne občinske seje z dne 21. marca t. l. in "razglas" nanašajoč se na ta sklep, ki je bil razglašen v nedeljo 24. marca t. l. pri farni cerkvi sv. Martina.

Občinski urad občine Trioglove.

Primož Cobel, župan.

Ko je župan še enkrat prečital, kar je napisal, popravil nekatere črke, naredil pri besedi "župan" večjo piko, je djal:

"Naj čitajo, če hočejo. Resnico sem zapisal."

Katarina Mezgoва je vzela Antona Drapjaša. Drapjaš je iz hvaležnosti povabil na gostijo tudi župana.

Zvečer, ko so bili že vsi židane volje, so napili tudi županu občine Trioglove, pod katerega okrilje in varstvo se podaja nevesta s svojim možem, je Primož Cobel bil zelo ginjen. Vstal je, se odkašlal in nazdravil novoporočencema. Povedal je, kako ga je hotelo okrajno glavarstvo radi tistega "razglasa", ki je ustvaril današnji srečni dan, pritisniti ob steno in kako jim je odgovoril.

Vsi gostje so vstali in zaklicali županu trikratni "živio" in trkali z njim. On pa je ves žarel v obraz in se smejal. V njegovem glasu je bilo toliko poguma in samozavesti, da je prehajala na druge in jih navduševala.

In vsi so govorili z njim:

"Nič se bati, gospodje . . . Delajo, kakor da hočejo vgriziti. Pa ne vgriznejo. Nič se bati . . ."

Hinavstvo in hlapčevstvo slovenskih ameriških klerikalcev.

Rev. Zakrajškov jubilej.

Enkrat julija, ni važno ravno katero nedeljo, je imel Rev. Kazimir Zakrajšek v čikaški slovenski cerkvi srebrno mašo. Nič posebnega v tem. Okrog 25 duhovnikov je bilo navzočih. Iz Clevelanda in več drugih krajev so prišle posebne deputacije, da čestitajo zaslužnemu gospodu. Po maši banket. Vsa cerkvena naselbina je delala zanj. Pri enem omizju so sedeli sami č. gg. duhovniki, kakor se spodobi za prevzvišene. Pri drugi so sedeli sami visoki možje lajiki, in pa častni gostje, med njimi jugoslovanski konzul. Pri ostalih so sedeli tisti, ki so plačali stroške in vstopnino. Torej vse tako, kakor treba.

G. konzul je v velikanskem navdušenju hvalil Rev. Zakrajška, ga obsipal s čestitkami, ga nato objel in poljubil, ter mu končno na najslovesnejši način naznanil, da ga je njegovo veličanstvo kralj Aleksander odlikoval z redom svete Save. Nato mu je pripel medaljo.

Sveti Sava je menda pravoslavni svetnik — ampak saj je vseeno.

"Po govoru g. konzula so gostje na predlog veleč. g. dekana M. Šavsca zaklicali trikrat: Slava! jugoslovanskemu kralju . . ."

S slednjim stavkom se zaključuje prvo poročilo v Amerikanskem Slovencu o srebrnomašnikovemu slavlju. Vsa dvorana, krožniki, vilice, in celo jestvine so pomagale klicati "slava!" g. konzulu in njegovemu veličanstvu kralju Aleksandru. Prizor "za pod Tivoli".

G. konzul je tudi sporočil, da pošilja jubilantu Rev. Kazimirju najvišji predstojnik pravoslavne cerkve v Ameriki svoj blagoslov. Zopet "silno ploskanje", in če bi lakaji rekli: Pristopimo vsi v pravoslavno cerkev, pa bi to tisti moment storili, in ko bi navdušenje izginilo, bi postali zopet "stari katoličani".

Torej — bila je lepa slavnost, in g. jubilar Rev. Zakrajšek se je zanj med drugim takole zahvalil (glej "Glasilo KSKJ." z dne 9. avgusta, stran 5):

"Ob priliki slavnosti moje srebrne maše 24. julija dobil sem od vseh strani toliko dokazov ljubezni in prijateljstva, da se mi zdi, da je moja dolžnost, da se javno zahvalim . . ."

Udanostna zahvala gre Njega Veličanstvu kralju Aleksandru I., ki se me je spomnil ta dan in mi poslal svoje osebne čestitke in odlikovanje . . . Enako se zahvaljujem jugoslovanski vladi, ministerstvu za vere, za izraze in čestitke za to slavnost. Enako se zahvaljujem srbskemu pravoslavnemu episkopatu, zlasti vladiki za Ameriko, za čestitke in voščila. Zahvaljujem se g. R. Ivankoviću, jugoslovanskemu generalnemu konzulu v Chicagu, za obilne dokaze naklonjenosti in ljubezni . . . Zahvaljujem se še posebno g. Antonu Grdinu, gl. predsedniku KSKJ., za njegove čestitke in za osebno udeležbo na slavnosti . . ."

Zahvaljujem se vsem svojim številnim prijateljem v Ameriki, ki so mi pisali, brzojavili . . . in poslali tudi primerne darove. Petintrideset brzojav in skoro dva tisoč pism sem prejel . . ."

Zahvaljujem se fari sv. Štefana, ožjim preserskim rojakom v Clevelandu . . . in kuharicam za tako okusni banket, pevskemu zboru "Adrija", profesorju Račiču in vsem . . . odbornikom za obilno delo, katerega so imeli s slavnostjo . . . Odhajam za daljši čas v Evropo, da si podkrepim svoje zdravje . . . Ako se pozdravim in me boste še tukaj potrebovali, pa bom rad prišel nazaj z novim navdušenjem in novo požrtvovalnostjo. Bog vas živi vse!"

Slovenski klerikalci v Ameriki, katere je "reorganiziral" ta frančiškan, paradirajo v svojem dnevniku pod firmo boja proti "kapitalizmu". So republikanci, so proti kapitalističnim politikom, toda samo do volitev in po volitvah. Vmes so na prodaj vsem. Kličejo živio kralju, in se ližejo konzulu, da si misli, to so hlapci! In kakor svoje backe vzgajajo, taki so. Vsi pohlevni lazijo okrog "gospodov", jim poljubljajo roke, ali pa si štejejo v milost, če kdo izmed prečastitih spregovori z njimi prijazno besedo.

Po zaslugi reakcionarnega vala, ki je zašel tudi med množice slovenskega delavstva, se je ta hlapčevski hinavsko potuhnjeni slovenski ameriški klerikalizem res zelo razlil in širi svoj smrad vsem križem. Tistim slovenskim "svobodomislecem", ki so "napredni" zato ker k "maši ne hodijo", imajo za ta smrad veliko zasluge, in zaslužijo red sv. Save in še nekaj redov po vrhu. V času, ko bo gospod jubilar iskal zdravje, naj se spomni tudi teh svojih zaveznikov in naj jim s svojim velikim vplivom izposluje potrebno priznanje, čestitke in zahvale.

Na Labor Day v Blaine na zbor J. S. Z.

V vzhodnem Ohiju, kjer traja že od 1. aprila stavka, in je sedaj vprizorjen od strani kompanij naval na unijo, da jo uničijo, in da prisilijo premogarje na sprejem svojih pogojev, se bo vršila konferenca JSZ. v ponedeljek 5. septembra. To bo tretja, od kar se je ustanovila. Njen prihodnji sedež (na Labor Day) bo v naselbini Blaine. Pod njen delokrog spadajo naselbine v vzhodnem Ohiju in zapadni W. Virginiji.

Sodrug, somišljeniki, v tem času naših težkih bojev je potrebno, da pridemo večkrat skupaj. Vsi klubi JSZ., vsa naša bratska društva, ki čutijo z nami, vsi naši sodrugi in somišljeniki naj pridejo 5. septembra v Blaine, kjer bomo manifestirali svojo solidarnost ter se posvetovali in sklepali o našem bodočem delu. Kdor želi kaka navodila ali pojasnila, naj se obrne na tajnika Naceta Žlebergerja, L. Box 12, Glencoe, O.

GLASOVI IZ NASEGA GIBANJA.

DOPISI.

STAVKOVNA SITUACIJA V PENNSYLVANIJI.

WEST NEWTON, PA. — Ako ima proti sebi kdo organizirano silo, jo imajo premogarji v sedanji stavki. Posebno velja to za pennsylvanske distrikte premogarske unije. Kompanije, katere si prizadevajo uvesti odprto delavnico, store kolikor največ morejo, da z brutalnostjo, progoni in importiranimi hajduki prisilijo premogarje v predajo. Hočejo jih pripraviti s silovitimi pritiski v malodušnost, potem pa jih vpreči v suženjsko garanje za malo plačo pri nestalnem delu.

Kjer so skebje in importirani razgrajaci, tam mora priti do provokacij. Premogarji, ki so na stavki, so mirni. Ne zahtevajo drugega kot da se jim plača ne zniža. Ali kompanije hočejo konec stavke pod svojimi pogoji. S pomočjo skebov imajo namen zlomiti voljo stavkarjev. Izzivani stavkarji se zgražajo; kjer mogoče, sklicujejo shode in organizirajo mirne demonstracije. Importirani razgrajaci nočejo mirnih stavkarjev. Skušajo jih pripraviti na nasilna dejanja, a se jim ne posreči. Nasilna dejanja pomenijo sodne odloke proti stavkarjem, milico in kozake.

Blizu Washingtona, Pa., je neki skeb ustrelil 13-letnega Tony Seika, ko je bil med stavkarji, ki so pozivali skebe, naj pomagajo poštenim delavcem, ne pa profita pozrešnim kompanijam. V mnogih krajih, kjer kompanije kontrolirajo občinske uradnike, so shodi premogarjev prepovedani. V prošlih par mesecih so storile že nešteto nasilnih dejanj nad rudarji.

V West Newtonu stavkajo premogarji že dve leti. Stojijo trdno kot skala, in če ne bi bilo importiranih grešnikov, bi kompanije ne imele nobenega izhoda, razun sprejeti pogoje stavkarjev. Naši vse časti vredni unijski premogarji se rajše vozijo na delo petnajst in več milj daleč v unijske rove, kot pa, da bi se izneverili svoji stvari. Rajše trpe pomankanje, kot da bi šli med judeže.

Skebi, kar jih je tukaj (vsi so preveč), so priseljeni, ali pa se vozijo sem na delo iz drugih krajev. Največ tega materijala prihaja iz neunijskih krajev. Ni moj namen obsoditi vseh premogarjev v neunijskih okrožjih, ker se predobro zavedam, da niso vsi krivi za obstoječe razmere, in da ne bi nič izdalo, če bi pustili delo, kajti za pritisk na močno organizirane kompanije je potrebna močna, stoodstotna unijska organizacija. Vem, da je v neunijskih okrožjih mnogo zavednih delavcev, ki so žrtev razmer, in te smatramo za svoje brate. Vsega obsojanja pa so vredni tisti, ki se vozijo na delo v unijske kraje, kjer je stavka, v avtomobilih iz neunijskih krajev. Čemu ne bi delali doma? Čemu pomagati kompanijam zlomiti moč unije in s tem poslabšati stanje vseh premogarjev?

Neunijski rovi v Westmorelandu obratujejo zadnje štiri mesece le dva dni v tednu. Pittsburgh Coal kompanija obratuje nekatere rove s stavkokazi vsak dan, in to mika tiste nezavedne delavce, ki bi delali 24 ur dnevno, če bi jim kompanije milostno dovolile. Tako kradejo drugim kruh in ga poslabšujejo sebi. Zavedni

premogarji v neunijskih krajih, pazite, kam se vozijo vaši krajanji na delo, in ako izveste, da stavkokazijo, povejte jim, kar jim gre. Dokler se bo med delavstvom dobilo toliko izdajalcev, nikar ne pripovedovati, da smo napredni.

V Pittsburghu izdaja distrikt št. 5 U.M.W. dvakrat na mesec list *Coal Facts*, v katerem podaja premogarjem sliko stavke s stališča unije. Drugi listi so večinoma več ali manj za kompanije. Ene je kompanija kupila, in s tem tudi urednike. Silna je moč organizirane dolarja, delavci se pa tako branijo SVOJE POLITIČNE organizacije in SVOJEGA časopisja.

Radi slabega odziva s strani socialističnih volilcev pri volitvah novembra prošlo leto je socialistična stranka izgubila pravo do svoje rubrike na glasovnicah. Da jo dobi, potrebuje podpise na peticije za svoje kandidate, in jih je nabirala na listo za kandidature v okrajne urade. Večinoma so se vsi nagovorjeni podpisali, in s tem pokazali, da jih ni strah pokazati, da so DELAVCI, ki imajo značaj in ponos. Je pa nekaj izjem, — no, pa naj bo, da ne bo zamere!

Za radio postajo W-DEBS je društvo št. 64 SNPJ. prispevalo \$5. Kot pri vsaki plemeniti stvari, so se tudi tu našli nasprotniki, in celo taki, ki se smatrajo za naprednjake. — *Opazovalec.*

PEVSKI ZBOR SAVA V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — Prošli torek je pričel pevski zbor "Sava", ki je odsek kluba št. 1 JSZ., zopet z rednimi vajami. S tem je sistematično pripravljano za jesenski koncert, kateri se bo vršil 17. novembra, v teku.

Vaje se vrše redno vsaki torek ob 8. zvečer v spodnji dvorani SNPJ. Kdor ima veselje za petje, posluh in potreben glas, je vljudno vabljen, da se pridruži zboru. "Sava" ima danes 35 članov in članic, ali število želi še pomnožiti. V tem pevskem zboru imate priliko, da se izvežbate v dobrega pevca, ker zborovodja Save je sposoben učitelj; je skladatelj in umetnik. Pridite že prihodnji torek.

Ker se članstvo "Save" rado tudi zbava, je sklenilo na svoji prošli seji, da priredi v soboto 17. avgusta v spodnji dvorani SNPJ. domačo zabavo. Na veseljah "Save" je bilo še vsakokrat "lušno", toda tako še nobenkrat kakor bo 17. avgusta. Pripravljalni odbor je pridno na delu. Za to zabavo bo preskrbljeno vse, kar je potrebno za uspešno veselico. Odbor je obljubil, kar bo seveda tudi storil, da bo najel izboren orkester (O. Pionerji, to se bo vrtilo). Vstopnina bo samo 25c, kar je najmanj, ki se more določiti. Vstopnice dobite pri "Savinih" pevcih in pevkah, pri članih kluba št. 1, in v uradu Proletarca. Sezite po njih! Zbor je na seji tudi zaključil, da se naj Savin odbor posvetuje z vodstvom radijo postaje Čikaške delavske federacije, in po možnosti aranžira, da bo "Sava" zanjo pela najmanj dvakrat na mesec. V slučaju da bodo pogajanja uspešna, bodo "Savino" petje slišali lahko vsi, ki imajo radio aparate. Vi Savani pa bodite aktivni in prihajajte redno na vaje, in ne bo dolgo, ko bomo lahko rekli, "Sava" je prva! — *Piccolo.*

V NEDELJO 28. AVGUSTA SOCIALISTIČNI PIKNIK V RIVERVIEW.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 28. avgusta bo v parku Riverview, No. Western Ave., med Belmont in Roscoe St., drugi letnik piknik socialistične stranke okraja Cook. Prične se ob 2. popoldne, vhod pa je odprt ob 11. dopoldne. Vstopnina 30c za osebo, v kateri je vključena vstopnina v park in v pikniški vrt, ob enem pa ima vstopnica tudi kupone, s katerimi imate znižano ceno v razna zabavišča in "komedije", ki so v parku.

Na pikniku bo govoril s. Wm. Coleman, socialistični poslanec v wisconsinski zakonodaji, nadalje Wm. Henry, Geo. R. Kirkpatrick in drugi. V plesnem paviljonu bo igral Hekov orkester. Vsak ples stane samo 5c za par, kar je manj kot kjerkoli drugje. Mladini je torej popolnoma ustrezno.

Otroci do 12. leta so prosti vstopnine.

Vstopnice dobite pri članih kluba št. 1 in drugih socialističnih organizacij, in v uradu Proletarca, ali pa pri vходу v park na dan priredbe. Kupite jih v predprodaji. — P. O.

SLOVENSKI DELAVSKI DOM V COLLINWOODU.

COLLINWOOD, O. — Slovenski delavski dom v Collinwoodu je brez dvoma eden najlepših slovenskih domov v Ameriki, in edini večji, ki je delavski, če ne v duhu, vsaj po imenu. Zgrajen je bil v navdušenju naselbine, kajti za tako stavbo je treba tisočakov, in se jih bo treba!

V tem domu in radi tega doma so se porodili spori, kar je pač slovenska lastnost. Tudi drugi se pregovarjajo in kregajo, a ne na tak način kakor mi. Pri nas smo čudni! Vse vemo, in nič. Redki so, ki imajo par žlic izobrazbe, pa še tisti ki jo imajo, so jo navadno povžili tako, da jim ni zalegla, da jim je v glavo spumpano znanje ostalo neprebavljeno.

Zakaj so spori v Slovenskem delavskem domu? Eni pravijo, da radi "politike". Tolmačijo pa si to žival različno. Nekdanji radikalci po svoje, nevtralni po svoje, krog biznisanov po svoje, in kar je v Collinwoodu socialistov, tudi po svoje. Eni pravijo: Proč s politiko! Tisti so največ odgovorni, da imamo v domu "politiko", kajti to kar počno je politika takega kova, ki največ škoduje.

Delo v Domu, kakor je naš, potrebuje preudarne, nesebične moze, ki bi gospodarili v interesu celine, v interesu naselbine, napredka in pa tiste politike, ki je ljudstvu kot celoti v korist. Pred prohibicijo so bili salunerji v našem javnem življenju močan, vpliven faktor. Eni so storili mnogo dobrega, drugi veliko slabega, pijača pa je splošno škodovala "vsemu občinstvu". Potem, ko je dežela postala suha, se je stvar spremenila. Ali ker naš narod ni za sušo, je nastala med nami, kakor med drugimi, nova obrt, ki je znana pod raznimi imeni. Iz vrst te nove obrti vstajajo novi vodniki, ki žele prikopati se do pozicij v javnem življenju naselbin, kakor so jih imeli nekoč salunerji. Prostega časa imajo mnogo več kakor drugi, mnogi imajo tudi sredstva, ali kot element ne morejo zastopati tistih zdravih smernic, ki so za napredek in treznost naroda potrebne.

Ako je bila collinwoodska naselbina sposobna zgraditi dva domova, bo tudi sposobna, da jih ohrani. In ker je zgradila delavski dom v namenu, da bo služil napredni delavski stvari, probuji slovenske naselbine, resničnemu kulturnemu delu — je sedaj tudi njena

dolžnost, da temu namenu ostane zvesta. In če je kaj zagrešenega, naj popravi.

Upravni odbor je vodnik. Od članov upravnega odbora se pričakuje, da so kos nalogi, ki jo prevzamejo. Kos pa morejo biti le, če niso majhni, če se ne kregajo kakor plevce, ki vpijejo druga na drugo za prazen nič. Intrige, očitki, psovke — to ne spada v resno, razumno družbo. Resignacije na debelo — čemu vendar? Dobro, zato da se opozori z njimi ljudstvo na spore. Naj se spore odpravi! Naj se resni sporazumejo za skupnost, in nastopijo kot zahteva resnični interes poslopja in naselbine. Odgovoren član ne gleda samo na večeraj in jutri, ampak zna obrniti pogled tudi na prihodnje leto, na tretje, četrto, kajli napaka, ki je morda danes majhna, se bo mogoče pokazala za veliko šele čez pet let.

Ni lepo, če oglašamo svoje nerodnosti pred svetom, bo rekel ta ali oni. Če ni, in če to vemo, tedaj tudi priznamo, da to kar se dela ni prav. In če ni — mar je to skrito? Proč s spori radi oslove sence, pa k delu, ako smo zanj sposobni. Če nismo, si to priznajmo in pojdi-mo v klet pit. — X. X.

PRIHODNJA SEJA KLUBA ŠT. 1 J. S. Z. V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — Na prihodnji klubovi seji, ki se vrši v petek 25. avgusta ob 8. zvečer v dvorani SNPJ., bo s. John Olip govoril o razmerah v starem kraju, od kjer se je povrnil pred par dnevi. Poročal bo po končanem dnevnem redu. Na sporedu bodo poročila o aktivnostih dramskega odseka in pevskega zbora, o akciji za dom JSZ. itd.

Sodrugí in sodruginje, udeležite se seje polnoštevilno, in pridite točno, da ne bo zakasnitve s sejo. Privedite s seboj znanca, in jih predlagajte v klub. —

ZASTOPNIKOM IN AGITATORJEM.

Sodrugí in drugi zastopniki, ki nabirajo oglase za "Ameriški družinski koledar" so naprošeni, da se podvzajajo za oglase. Tozadevne cirkularje in kontraktne formule smo razposlali pred več kot dvema meseci. Upamo, da so zastopniki ves ta čas bili na delu, in da so do danes nabrali že precej oglasov. Prosimo tudi one, ki s to agitacijo še niso pričeli, da ne odlašajo; upravništvo mora imeti besedilo oglasov najkasneje do 15. septembra. Da to delo izvršimo čim prej, potrebujemo vaše kooperacije, in upamo da jo boste dali letos, kakor prošla leta. Potrudite se dobiti čimveč oglasov, kajti oglasi nam pomagajo kriti stroške tiska in vezbe Koledarja. Kar je preostanka, se ga porabi za kritje primanjkljaja pri listu.

Nadalje prosimo vse Proletarčeve zastopnike, da obišejo po naselbinah one naročnike, ki jim je naročnina potekla. Nekateri so že več tednov zaostali, toda lista jim nismo ustavili, ker vemo, da so to večinoma taki, ki bodo naročnino še obnovili. Na vsak način pa je v interesu lista potrebno, da jo vsakdo obnovi čim prej. Ako želite imeti imenik naročnikov, sporočite to upravništvu, ki vam ga bo takoj poslalo. Sodrugí, vaše sodelovanje je listu potrebno, in čim več ga mu daste, tem bolje. — Upravništvo.

Priprave za konferenco J. S. Z. v Barbertonu.

V nedeljo 30. oktobra se vrši v Barbertonu konferenca zastopnikov klubov JSZ. in društev izobraževalne akcije JSZ. Njen dnevni red bo izredno važen, kajti naše konference postajajo bolj in bolj vplivne, na katerih se posvetujejo in sklepajo zastopniki naših najaktivnejših organizacij.

Izvolite zastopnike v vsakem klubu, ki spada pod delokrog te konference, in v vsakem podpornem in kulturnem društvu Izobraževalne akcije. Želimo, da posetijo naše konference tudi ostali sodrugi in somišljeniki, ter sledijo razpravam. Vsa pojasnila daje tajnik Konference, s. Anton Garden, 1210 Norwood Rd., Cleveland, O.

Drama "Poročna moč" prva predstava na čikaškem odru v tej sezoni.

S. Ivan Molek je spisal novo igro, socialno dramo v treh dejanjih in s predigro z naslovom "Poročna noč". Igra bo priobčena v prihodnjem Amer. dr. koledarju, dramski odsek kluba št. 1 v Chicagu je pa sklenil, da jo uprizori kot prvo igro sezone 1927-28 dne 16. oktobra v dvorani Č. S. P. S. Vloge so že spisane in vse je pripravljeno za vaje. V predstavi nastopijo naše najboljše moške in ženske moči, tako da bo nova drama kolikor mogoče dobro izvedena. S. Molek je obljubil, da bo vodil režijo, seveda s pomočjo članov dramskega odseka. — Motiv igre sloni na znanem barbarskem pravu iz srednjega veka, ko so plemiči in drugi mogotci zahtevali od svojih podložnikov, da jim odstopijo svoje neveste za prvo noč, kadar so se podložniki ženili; snov je pa zajeta iz malega rudarskega mesta na severozapadu, kjer je pohotni rudarski captain zahteval nevesto rudarja kot plačilo, da bo ženin lahko delal v rovu — dokaz, da srednjeveško barbarsko pravo "*Jus primae noctis*" še živi v Ameriki. Druge podrobnosti o igri kasneje.

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V COLLINWOODU.

Seje kluba št. 49 JSZ. se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu v Slovenskem Del. Domu, 15333 Waterloo Rd. Vse tiste ki simpatizirajo z našim gibanjem vabimo v naš krog. Sodrugi, agitirajte za pojačanje kluba! Udeležujte se sej redno, kajti agilnost organizacije je odvisna od agilnosti članov. — Tajnik.

Papagaj pravi

Kranjske cajtenge so no gud. Jaz berem samo angleške!

Čemu bombašev nikoli ne izslede?

Halo, tam in tam je ravno v pravem momentu nekdo odkril bombo. Še par minut, morda uro, in stavba bi šla v zrak, nekaj ljudi bi bilo ubitih. Včasih se dogodi, da bomba v resnici izvrši svojo funkcijo. Največkrat pa je odkrita v zadnjem momentu.

Poslednje tedne je bilo odkritih mnogo bomb, par jih je eksplodiralo. Vse so pripisali Sacco-Vanzettovim prijateljem. "Radikalci hočejo z bombami terorizirati ameriške oblasti, sodnike in porotnike," so se glasila velika sporočila, z dostavkom, da so se zatekli k bombam v namenu, izsiliti od merodajnih faktorjev pomilostitev Sacca in Vanzettija.

Bombe, kolikor je bilo podtaknjenih, in kolikor jih je eksplodiralo, niso položili prijatelji Sacca in Vanzettija. Ako je kdo izmed njih mislil, da je njun prijatelj, se je bridko motil.

Toda kako to, da bombašev nikoli ne zalote?

(Po "Milwaukee Leadru".)

Lita dobi \$825,000.

Osemnajstletna Lita Grey Chaplin, žena filmskega igralca Charlija Chaplina, je izvojevala razporoko in pa \$825,000 zase in svoja dva otroka, katere ji je odšel Charli, kajti drugače bi lepa Lita zavlekla vso intimnost zakonske postelje in druge take stvari, ki jih ljudje radi poslušajo in berejo, v sodno dvorano. "Vzemi, in ne sramoti nas," so jo prosili igralci in igralke ter posredovalci, senzacij iskajoči listi pa so jo s posredovanjem svojih reporterjev silili, "toži, vse povej, ti bomo mi dali tisočake!" A se je udala prvim — sodna obravnava je bila formalna, nič naravnost grešnega ni bilo navedenega, vse že naprej aranžirano, in Lita dobi ček. Charles pa si misli: prokleta življenje, kakšne komedije napravi človeku! In pa stroške! Skupni Charlijevi stroški s to tožbo znašajo \$1,100,000.

Telefon na stan.: Lawndale 6707.

RICHARD J. ZAVERTNIK ODVETNIK

Urad: 127 N. Dearborn St.
soba 805

CHICAGO,

Telefon Central 5999.

ILLINOIS.

MAX SLANOVEC
krojač in trgovina moške oprave.
Se priporočam rojakom
528 E. 152nd St., Collinwood, O.

Tretja razstava H. G. Peruškovih oljnih slik med Slovenci.

V "Magazine of the Art World", ki izhaja vsak torek kot priloga dnevnika *Chicago Evening Post*, je bila priobčena slika "Indian Pueblo, New Mexico", delo H. G. Peruška. Ta slika bo poleg drugih razstavljenih v milwauški S. Side Turn Hall dne 23., 24. in 25. septembra. Okoli 60 slik bo na razstavi, med njimi največ novejša dela. V svoji zbirki bo podal umetnik Perušek celo vrst slik, ki predstavljajo pokrajine v New Mexici, Kansasu, Michiganu in drugih krajih. Tudi slika milwauškega obrežja, novo delo G. Peruška, bo na tej razstavi. Razume se, da njegove slike niso kaki fotografski posnetki, ampak slike, ki so po vsej pravici vredne umetnikovega imena.

Razstava v Milwaukeeju bo tretja razstava Peruškovih slik med Slovenci.

Mati upravnika Proletarca umrla.

S. Anton F. Žagar, upravnik "Proletarca", je prejel žalostno poročilo, da je dne 1. avgusta umrla v Dolenjem Karteljevem pri Novem mestu njegova mati Josipina Žagar, rojena Jarc.

V lanski božični številki tega lista ji je sin Anton posvetil lep članek, v katerem je dejal, kako je bila njena edina želja, videti pred seboj še enkrat zbrane vse svoje otroke. Želja se ji ni izpolnila.

Pokojnica je bila na glasu v vsej okolici kot zelo blaga ženska. V vojnem času so na njenem posestvu dobili zavetje mnogoteri reveži. Posebno je podpirala vojne ubežnike iz Primorske. Skupini ruskih vojniških vjetnikov, ki so delali na bližnji graščini, je dajala večerjo stalno. Priljubila se je vsled tega tako zelo, da so ji dali ime "mami ruskih vjetnikov". Rajše bi bila sama gladna, kot da bi videla druge brez hrane.

JOS. STEBLAY

Zemljišča, hiše, stavbišča, zavarovalnina proti ognju; javni notar.

2636 So. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Lawndale 9562.

Tel.: Crawford 2893.

Dr. Andrew Furlan

edini slovenski
ZOBOZDRAVNIK
V CHICAGU

3341 West 26th Street.

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 6. popoldne in od 7. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop.

Umrla je v starosti 73 let. Rojena je bila l. 1854 v Vanjvasi, Mirna peč. Zapušča v starem kraju na domu sina Frana, hčer Ano, omožena Strgar, v Amerike pa sinove Ivana in Josipa, trgovca v Kenoshi, Wis., Louisa v Waukeganu, Ill., in Antona v Chicagu. Vsem naše iskreno sožalje.

Industrializacija Brazilije napreduje.

Brazilija je največja država v Južni Ameriki. Po površini je večja kot Zedinjene države. Prebivalcev ima 30.635.000.

Brazilija je bila do l. 1900 strogo agrikulturna dežela. Industrija se je v tej začela šele razvijati. Sledeča statistika (prirejena po odstotkih prebivalstva in njegovi zaposlenosti v poklicih) pokazuje, kako napreduje industrializacija Brazilije.

Leto	Kmetovalcev	Industrija	Trgovina	Duhovščina	Posvetni poklici
1872	326.63	1.95	10.29	0.26	1.08
1900	292.82	11.76	19.42	0.28	2.75
1920	208.16	38.83	16.23	0.29	3.19

Brazilija sicer nima še tako velikanskih industrialnih središč kakor jih imajo Zedinjene države, niti ne ogromnih korporacij kakor so v tej deželi, a prej navedene številke jasno pokazujejo, da se naglo pomika v industrializacijo in s tem v moderni kapitalizem. V poljedelstvu Brazilija ni vzorna dežela. Lastninska pravica je neurejena, in tisoče poljedelcev ne ve, ali je zemlja, katero smatrajo za svojo last in jo obdelujejo njihova, ali državna, ali koga drugega. Tej neurejenosti je veliko pripisati, da sili tudi kmečko prebivalstvo v mesta in si išče dela v industriji.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Potopisna poročila Antona Kristana se bodo nadaljevala v prihodnjih številkah.

Cleveland. — Poročilo o skupni priredbi društev S. N. P. J. bo objavljeno prihodnji teden.

FRANK DACAR

Popravljalnica čevljev. Delo jamčeno.

Se priporočam rojakom.

5906 St. Clair Ave., CLEVELAND, O.

Frank Mivšek COAL, COKE AND WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

✠ V ŠČIPCI. ✠

PIRCU SE JEŽE LASE IN KURJA POT GA OBLIVA.

Dne 17. avgusta je tresčilo v bajto, ki izgleda kakor "kakšna banka". V tisti "izgleda banka" piše editoriale za svojo domovino Lojze Pirc. Tresk je povzročil Vanzetti, kateremu je dodal nekaj električne sile tudi Sacco. Ko se je Lojze prebudil, je napisal sledeči editorial, priobčen v "A. D." prej omenjenega dne:

Kaj je mislil Vanzetti z besedami "Mi umremo za anarhizem!" On je s tem direktno pozval svoje simpatičarje, da smatrajo njegovo smrt za splošno morijo in napad. In že prihajajo iz sveta odmevi teh besed. Za milijone in milijone dolarjev vrednosti lastnine je bilo že porušene, bombe padajo na železniške kolodvorce, na pošte, na vladna poslopja, v poslaništva, v cerkve in na privatne domove. Stotine in stotine oseb je bilo v teh nemirih že teško ranjenih, najmanj 100 je storilo že žalostno smrt na cesti, stotine in stotine aretiranih, in tisoče in tisoče delavcev je zgubilo svoj zaslužek, ko so se dali zapeljati na štrajk.

Vanzetti je imel prav. "Mi umremo za anarhizem!"

Še danes se mu zdi, da bombe padajo kakor toča. Ubogu Lojze, koliko je moral prestati, kajti bombe padajo, padajo — joj, kako padajo! Dajte žegnane vode! Vsega hudega, reši o nas, o Gospod.—Bomba.

PODPREDSEDNIK DAWES PRIDE V WAUKEGAN.

Naznanjajo, da pride prihodnji mesec v Waukegan podpredsednik Zed. držav. Mož bi rad dobil prihodnje leto predsedniško nominacijo, pa ga ne marajo posebno. Pri nas smo boljši ljudje, zato smo sklenili, da mu priredimo lepši sprejem kakor v starem kraju škofu. Imeli bomo veliko patriotsko parado, ki bo ob enem tekma, v kateri bo imela vsaka narodnost priliko pokazati svoj patriotizem do te dežele. Najpatriotskejša dobi tisočak

nagrade. Nekaj naših velezaslužnih mož se je zavzelo, da bi društva šla v slovenski oddelek parade z zastavami. "Slovenci moramo biti prvi," pravijo. Povabili so vsa naša društva pismeno, samo klub JSZ. so izpustili. Glej jih no, fante! Društva SNPJ. so o stvari razmotrivala, in potem zaključila, da se ne bodo potegovala za tako bizniško nagrado in ne bodo delala stafažo. Če ne bodo šli klerikalci, se bo gg. Brencetu in Homeku slabo obneslo, dasi jima želim vso srečo. — Bizniški patriot.

V PITTSBURGHU MIRNO.

Že dolgo me ni bilo na izpregled. Vse mirno pri nas, z izjemo nekaterih članov KSKJ., ki se vprašujejo, kako to, da so vse molitve, poslane Vsemogočnemu na konvenciji v Pittsburghu, bile zamanj. Ko ne bi imeli toliko dima, bi se mogoče komu posvetilo. — Pittsburška cekarica.

"ZBOGOM!"

Ko je bil v Ameriki Anton Kristan, je priobčil v Prosveti nekaj dopisov, in v enemu je rabil za poslovilni pozdrav besedo "zbogom". Tisti, ki iščejo dlako v jajcu, so ta zbogom staknili, in svetemu zgražanju ni ne konca ne kraja. Ko bi rekel adijo, ali "gudbaj", pa bi bilo vse allright.—O. T.

KA JE GLAVNA RAZLIKA MED CLEVELANDSKO IN ČIKAŠKO SLOVENSKO NASELBINO?

V zadnji številki je bilo v tej koloni predloženo čitateljem "Vščipcev" gornje vprašanje v rešitev. Samo odgovori, pod katerimi se bodo prispevatelji podpisali s pravimi imeni, bodo priobčeni. Kdor pošlje najboljši odgovor, dobi prvo nagrado. Dosedanji odgovori:

Razlika je: Cleveland ima Slovenski narodni dom, čikaška naselbina ga nima.—Frank Podlipec, Cicero, Ill.

V Chicagu je sedež dveh najpopularnejših ter najaktivnejših slovenskih organizacij — SNPJ. in JSZ. V

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne. Postrežba točna.

ANTON ZORNIK HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R. 2.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213. Ura-
duje od 2. do 4. pop., izvenim terek in petek, in od 6. do 8.
zvečer vsak dan.

Pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORN JEDNOTI.
Naročite si dnevnik
"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba
za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot re-
galij, prekoračnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepib svilenih za-
stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih,
po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih in-
strumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUM-
BIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter
hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

Chicago izhajata dva najvplivnejša slovenska napredna lista, Prosveta in Proletarec.—J. R. S., Cicero, Ill.

Cleveland ima pravo narodno gospodo, kakor je v starem kraju, Chicago jo pa nima.—Nace Žleberger, Glencoe, O.

Cleveland ima pesnike, časnikarje, slovenske domove, več sto butlegerjev, advokate ki branijo butlegerje, poleg vsega tega in mnogo drugega pa ima tudi Lojzeta Pirca. V protitež ima Chicago Zvonka Novaka, frančiškane, Lemont, boljše slovenske hotele, močnejšo pijačo, in pa skupino aktivnih delavcev v socialističnem klubu, da jih drugi zmerjajo.—J. R., Chicago, Ill.

VSAKEMU SE NE BI POSREČILO.

Rev. Zakrajšek je šel na "oddih" v stari kraj, da si utrdi zdravje. Veliko je delal za narod, in si ga je zaslužil (oddih). Zložili so skupaj cente in dolarje, in ga obsuli z darovi in redovi. Mož se je smehljaj in odšel na oddih. Ni slabo, biti frančiškan, ako se v njegovi halji skriva tip, ala Rev. Kazimir Zakrajšek.

JOŽE ZAVERTNIK ODŠEL NA ODDIH.

Jožetu Zavertniku je članstvo SNPJ. priredilo za njegovo dolgoletno delovanje v prid jednote in delavstva vobče veliko slavlje. Večje deputacije so prišle iz raznih naselbin. Delavski tajnik mu je poslal zahvalno pismo in ga v imenu predsednika odlikoval z redom vitezov dela. Po slavlju je odpotoval za več mesecev v Evropo, da si utrdi zrahljano zdravje.

Nothing doing! Take vesti so samo za duhovne gospode!

V. KEMEROVICH IN NJEGOVI APELI.

V. Kemerovich je objavljajl apele svojega pomožnega odbora za premogarje v Penni v Radniku že 22. julija, drugim listom pa je poslal apel šele proti sredi avgusta. Dober namen v slabih rokah.

RAZLIKA, KI NAS UČI.

Steel trust je izborno organiziran. Delavstvo, ki gara v njegovih obratih, je neorganizirano. Če delavstvo hoče, se lahko organizira ravno tako dobro ali pa še boljše. Samo znati mora.—Duh pokojnega Garyja.

Listu v podporo.

XXIII. Izkaz.

Chicago, Ill.: Po \$1: Fred A. Vider, Leo Meden, skupaj \$2.

Conemaugh, Pa.: Anton Dragar 25c.

Arcadia, Kans.: Frank Jenčič 25c.

Acosta, Pa.: Krtačar \$1.

Miners Mills, Pa.: Frank Lipar 25c.

Collinwood, O.: Tony Zorko 50c; Frank Barbich 15c, skupaj 65c.

Arcadia, Kans.: John Kunstelj 60c.

Sheboygan, Wis.: Jacob Menhardt \$2.

Johnstown, Pa.: Nabral v veseli družbi John Kobal \$5.25. Skupaj v tem izkazu \$12.25, zadnji izkaz \$489.85, skupaj \$502.10.

Agitatorji na delu.

Naročnin so poslali (izven kontesta):

Anton Jankovich, Cleveland, O.	10
John Fradel, Latrobe, Pa.	2
Leo Zevnik, La Salle, Ill.	2
Tony Saiz, Forest City, Pa.	2
Krtačar, Acosta, Pa.	2
John Stvašnik, Park City, Utah	2
Andrew Vidrich, Johnstown, Pa.	2
Anton Slobodnik, Crested Butte, Colo.	2
John Kobal, Johnstown, Pa.	2
John Frank, Library, Pa.	2
Gregor Krek, Renton, Pa.	1
Joseph Čebular, Vandling, Pa.	1
Peter Bukovec, Bon Air, Pa.	1
Ignac Spendal, Clinton, Ind.	1
Frank Lipar, Miners Mills, Pa.	1
Joseph F. Durn, Collinwood, O.	1
Paul Slabe, West Park, O.	1
Joseph Britz, Export, Pa.	1
Ilija Bubala, Johnstown, Pa.	1
Martin Krasovetz, Seanor, Pa.	1

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsako drugo nedeljo dopoldne v klubovih prostorih v Slov. narod. domu. Sodrugi, prihajajte redno na seje in pridobivajte klubu novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

NI DVOMA

da so naše hipoteke (mortgage) in bondi ali obveznice danes ravno tako varne, kakor so bile prošlih 40 let. Razsodnim vlagateljem služi pri njih odločevanju naše izkustvo.

KASPAR AMERICAN STATE BANK
1900 BLUE ISLAND AVE., vogal 19. ul., CHICAGO, ILL.

OTTO KASPAR, predsednik.

Denarne pošiljatve v Jugoslavijo po zmerni ceni.

